

Overdraagbaarheid onderzoek werkplaatsen po

Ditte Lockhorst, Hilde Bekkers

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	5
2	Methode.....	7
	2.1 Literatuuronderzoek.....	7
	2.2 Delphi methode.....	7
	2.3 Selectie onderzoeksproducten.....	8
	2.4 Scoren onderzoeksproducten.....	8
3	Resultaten.....	10
	3.1 Criterialijst Overdraagbaar Onderzoek.....	10
	3.2 Scoren Onderzoeksproducten.....	13
4	Conclusie en Discussie.....	17
	4.1 Conclusie.....	17
	4.2 Discussie.....	18
	4.3 Aanbevelingen.....	18
Bijlage 1	Overzicht Producten werkplaats.....	20
Bijlage 2	Startnotitie.....	26
Bijlage 3	Samenvatting Delphi Ronde 1.....	32
Bijlage 4	Samenvatting Delphi Ronde 2.....	33
Bijlage 5	Conceptlijst kwaliteitscriteria.....	35
Bijlage 6	Beslisproces definitieve lijst criteria.....	41
Bijlage 7	Boxplots per criterium.....	42

1 Inleiding

De drie werkplaatsen onderwijsonderzoek PO hebben in de afgelopen drie jaar veel producten opgeleverd. Dit varieert van onderzoeksrapporten, masterscripties, artikelen in wetenschappelijke- en vakbladen tot digitale kennisclips, posters, lesmateriaal, lezingen en presentaties. In Bijlage 1 is een volledige lijst met producten van de werkplaatsen opgenomen (stand van zaken oktober 2019). Niet alle opbrengsten zijn in tastbare producten te vangen, zoals professionalisering van leerkrachten in onderzoekshouding en -vaardigheden, ontwikkeling van een onderzoeksmatige cultuur in scholen, en een structurele samenwerking tussen hoger onderwijs en de praktijk. In dit rapport kijken we naar de mate van transfereerbaarheid van de resultaten van een deel van de onderzoeksproducten, namelijk die onderzoeken waarin leerkrachten en/of studenten een rol als onderzoekers hadden.

De werkplaatsen PO zijn in het leven geroepen met het doel een structurele verbinding tussen scholen en hoger onderwijsinstellingen (HBO en WO) te bieden voor opleiding en onderzoek. Dit om met (wetenschappelijke) kennis onderbouwd handelen van onderwijzend personeel te vergroten en kennis te ontwikkelen en te ontsluiten die op regionaal en mogelijk landelijk niveau leidt tot een kennisbasis voor die praktijk en de benutting van deze kennis. Om dit te bereiken wordt praktijkgericht onderzoek uitgevoerd gericht op schoolontwikkeling, maar wanneer daarvoor aanleiding is kan ook praktijkonderzoek door docenten binnen de eigen schoolcontext of fundamenteel wetenschappelijk onderzoek worden uitgevoerd (uit NRO call Werkplaatsen onderwijsonderzoek PO). In drie werkplaatsen PO is door teams van onderzoekers vanuit de scholen en hoger onderwijs instellingen onderzoek uitgevoerd gericht op het beantwoorden van vragen vanuit de praktijk.

Transfereerbaar onderzoek

In de werkplaatsen zelf, maar ook in andere gremia is discussie ontstaan over de mate van transfereerbaarheid en generaliseerbaarheid van het onderzoek dat in werkplaatsen plaats zou moeten vinden gezien de doelstellingen van een werkplaats. Aan de ene kant is er de wens vanuit de praktijk dat het onderzoek direct aansluit op vragen uit de eigen schoolpraktijk, aan de andere kant betreft het hier werkplaatsen die gefinancierd worden vanuit gemeenschapsgelden en is daarmee de roep om transfereerbaarheid van kennis begrijpelijk. Het betreft hier in feite een discussie over praktijkonderzoek versus praktijkgericht onderzoek en de criteria waaraan onderzoek in een werkplaats zou moeten voldoen.

Een belangrijk verschil tussen praktijk- en praktijkgericht onderzoek is de mate waarin er sprake moet zijn van transfereerbare kennis. NRO beschrijft de eis van transfereerbaarheid als: *“de resultaten en inzichten moeten zodanig zijn, dat ook andere dan de rechtstreeks bij het onderzoek betrokken scholen er iets aan hebben.”* (Sontag & Kaldewaij, 2017, p. 20). In praktijkonderzoek zou er geen sprake zijn van transfereerbare kennis omdat dit onderzoek betreft binnen de eigen klas of school, bijvoorbeeld ter verbetering van de kwaliteit; niet per se leidend tot inzichten waar andere scholen iets aan hebben. Terwijl het in praktijkgericht onderzoek gaat om onderzoek dat zich richt op de praktijk en het oplossen van praktijkproblemen (Verschuren, 2009), maar waarvoor ook geldt dat het zoekt naar algemeen geldende inzichten. Praktijkgericht onderzoek richt zich daarmee op het leveren van een bijdrage aan de ontwikkeling van de onderwijspraktijk en het vergroten van de wetenschappelijke kennisbasis over onderwijs.

Dit onderzoek

Om zicht te krijgen op het soort onderzoek dat wordt uitgevoerd en criteria voor onderzoek in werkplaatsen is Oberon door NRO gevraagd in aanvulling op het evaluatieonderzoek onderzoek te doen en daarbij te kijken naar de mate van transfereerbaarheid van de onderzoeksproducten uit de werkplaats. Drie onderzoeksvragen worden beantwoord:

1. Wat voor onderzoek wordt uitgevoerd in de werkplaatsen?
2. Welke kwaliteitscriteria zijn daarbij gehanteerd?
3. Welke waarde heeft het onderzoek voor direct en indirect betrokkenen?

Om de eerste twee onderzoeksvragen (soort onderzoek en gehanteerde kwaliteitscriteria) te beantwoorden zijn onderzoeksproducten opgevraagd bij de werkplaatsen PO en geanalyseerd. Ervaren waarde (vraag 3) is gemeten door coördinatoren en sleutelfiguren te interviewen en leraren enkele extra vragen voor te leggen gekoppeld aan de cultuursurvey uit het evaluatieonderzoek. Deze derde onderzoeksvraag wordt in het einderapport van de werkplaatsen PO beschreven. Omdat we verwachten dat over typering en criteria en de definiëring daarvan, gezien de huidige discussie over praktijk(gericht)onderzoek, uiteenlopende meningen bestaan, zijn voorafgaande aan de analyse deze criteria bepaald met behulp van een expertgroep via een Delphi-onderzoek.

In dit onderzoek naar de onderzoeksproducten werkplaatsen PO gaat het om door leerkrachten en/of studenten uitgevoerd onderzoek in samenwerking met HO-onderzoekers. Hiervoor zijn onderzoeksproducten bekeken waarin leerkrachten en/of studenten een rol als onderzoeker hadden. Dit betreft dus *maar een deel* van de door de werkplaatsen opgeleverde onderzoeksproducten (zie Bijlage 1). Zo zijn wetenschappelijke onderzoeksproducten (artikelen voor (internationale) wetenschappelijke tijdschriften buiten beschouwing gelaten omdat hier in de praktijk niet of nauwelijks sprake was van een onderzoeksrol van leerkrachtonderzoekers of studenten. Evenals onderzoeksproducten die op basis van onderzoek zijn ontwikkeld, maar waarin het onderzoek zelf niet is besproken (bijvoorbeeld onderwijsmateriaal of kennisclips).

Leeswijzer

In dit rapport beschrijven we hoe vanuit literatuurstudie gekomen is tot een startnotitie als aftrap voor een Delphi-onderzoek met experts. Deze Delphi had tot doel te komen tot criteria voor transfereerbaar onderzoek (zie hoofdstuk 3). Daarna zijn onderzoeksproducten uit de werkplaatsen verzameld en gescoord aan de hand van de criteria. De resultaten hiervan zijn te vinden in hoofdstuk 3. We eindigen deze rapportage met conclusies, discussie en aanbevelingen in hoofdstuk 4.

2 Methode

2.1 Literatuuronderzoek

Het onderzoek is gestart met een literatuuronderzoek naar bestaande publicaties rondom praktijk- en praktijkgericht onderzoek. In de literatuur is gezocht naar definities en criteria voor praktijk- en praktijkgericht onderzoek. Centrale zoektermen waren (combinaties van) de termen *praktijkonderzoek*, *praktijkgericht onderzoek*, *(kwaliteits)criteria* en *belang*. De sneeuwbalmethode¹ werd gebruikt om verdere relevante publicaties te vinden. De zoekmachines Google Scholar en Google zijn gebruikt. De literatuurstudie is samengevat in een startnotitie (Bijlage 2). Deze startnotitie vormde het beginpunt van het Delphi-onderzoek.

2.2 Delphi methode

Zes experts uit de wetenschap en praktijk zijn via de mail benaderd om deel te nemen aan het Delphi-onderzoek. Om een uitgebalanceerd panel van experts te bewerkstelligen hebben we als selectiecriteria aangehouden: twee leden uit de klankbordgroep, twee praktijkonderzoekers die zich bezighouden met kennisvalorisatie en twee leraaronderzoekers, die een baan als leraar combineren met een PhD-traject. Alle benaderde experts gaven aan deel te willen nemen aan het Delphi onderzoek. Het doel van het Delphi-onderzoek, met drie rondes, was om te komen tot een gezamenlijke lijst van criteria waarmee we onderzoek uit de werkplaatsen konden scoren.

De Delphi is online uitgevoerd, via het programma Spilter. Experts konden een aantal vragen beantwoorden. Ze konden hierbij elkaars reacties zien en op elkaar reageren. Als onderzoekers vervulden wij een modererende rol. Na elke ronde maakten we een samenvatting van de antwoorden en legden we deze ter controle in de volgende ronde voor aan de experts. Op deze manier konden we toetsen of we de antwoorden van de experts op een juiste manier geïnterpreteerd hadden. Dit heeft geleid tot een uiteindelijke lijst met criteria, die we in de resultaten weergeven. De Delphi was opgedeeld in drie rondes, die we hieronder kort zullen toelichten.

Ronde 1. Definities en belang praktijk- en praktijkgericht onderzoek

- Doel: definiëring en belang van praktijk- en praktijkgericht onderzoek verhelderen.
- Uitgangspunt: Deel 1 startnotitie en bijbehorende vragen.
- Procedure:
 - Voorleggen eerste deel startnotitie aan experts met bijbehorende vragen over de definiëring en het belang van praktijk- en praktijkgericht onderzoek.
 - Onderzoekers maken een samenvatting aan de hand van de antwoorden van experts (Bijlage 3).

Ronde 2. Criteria

- Doel: komen tot eerste versie lijst criteria.
- Uitgangspunt: Deel 2 startnotitie en bijbehorende vragen, samenvatting Ronde 1.
- Procedure:
 - Terugkoppeling Samenvatting Ronde 1 aan de experts, mogelijkheid hierop te reageren.
 - Voorleggen tweede deel startnotitie aan experts (criterialijst vanuit de literatuur) met bijbehorende vragen.
 - Onderzoekers maken een samenvatting aan de hand van de antwoorden van de experts (zie bijlage 4) en stellen aan de hand van de antwoorden van de experts een conceptlijst met criteria vast (zie bijlage 5).

¹ In de sneeuwbalmethode wordt de literatuurlijst van reeds gevonden publicaties gebruikt om andere relevante publicaties te vinden.

Ronde 3. Definitieve Criteria

- Doel: komen tot definitieve lijst criteria.
- Uitgangspunt: conceptlijst criteria en bijbehorende vragen, samenvatting Ronde 2.
- Procedure:
 - Terugkoppeling pre-definitieve lijst met criteria met beslisproces aan de experts, mogelijkheid hierop te reageren en met enkele specifieke vragen.
 - Terugkoppeling samenvatting Ronde 2, mogelijkheid hierop te reageren.
 - Onderzoekers stellen aan de hand van de antwoorden van de experts een definitieve lijst met criteria vast (zie Bijlage 6 voor het beslisproces; definitieve criterialijst Hoofdstuk 3)

2.3 Selectie onderzoeksproducten

Bij de drie werkplaatsen (Amsterdam, Tilburg en Utrecht) hebben we een lijst opgevraagd met producten die (mede) door studenten of leerkrachten in het kader van de werkplaats gemaakt waren. Vervolgens hebben we van elke werkplaats circa 10 producten geselecteerd. Type product, jaartal en auteurs zijn selectiecriteria die we daarbij aangehouden hebben. Uit deze subselecties hebben we in totaal random 10 producten gekozen. Deze 10 producten hebben we bij de werkplaatsen opgevraagd. Indien een product niet beschikbaar was, hebben we een vervangend product opgevraagd. Indien een product niet volledig was (bijvoorbeeld nog geen onderzoeksresultaten, omdat het product in een eerste fase van onderzoek opgeleverd was), hebben we een vervangend product blind gekozen.

Per werkplaats hebben we 7 onderzoeksproducten geselecteerd om te scoren. De beschikbaarheid van de producten heeft de selectie wat beïnvloedt. Per werkplaats waren grote verschillen qua type producten. Zo zijn alle producten in de WOU onderzoeksverslagen in hetzelfde format en bijbehorende posters, waren van de WOA vooral scripties en posters beschikbaar (artikelen worden in najaar 2019 verwacht) en waren bij POINT naast scripties en posters veel artikelen beschikbaar. In tabel 1 is weergegeven welk type product we per werkplaats gescoord hebben.

Werkplaats	Scriptie	Paper	Artikel Vaktijdschrift	Onderzoeksverslag	Totaal
POINT (Tilburg)	2	1	5	0	7
WOA (Amsterdam)	5	0	0	0	5
WOU (Utrecht)	0	0	0	7	7
Totaal	7	1	5	7	19

Tabel 1 Getypeerde producten per werkplaats

2.4 Scoren onderzoeksproducten

De criterialijst is door de onderzoekers geoperationaliseerd aan de hand van indicatoren, om het scoren van de producten te vergemakkelijken. Deze indicatoren dienen als *voorbeelden* en zijn dus niet leidend in het scoren geweest. Eerst heeft een verkennende sessie plaatsgevonden met vier beoordelaars. Deze vier beoordelaars hebben voorafgaand aan de sessie onafhankelijk van elkaar twee producten gescoord. In de verkennende sessie zijn de beoordelingen besproken en vergeleken en zijn bij eventuele onduidelijkheden aanpassingen gedaan in de indicatoren.

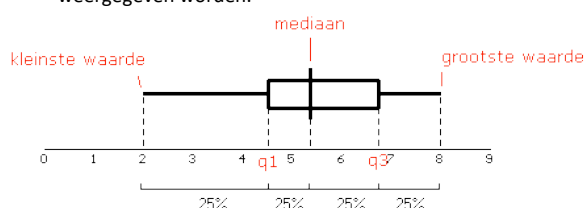
Vervolgens hebben twee beoordelaars 4 verschillende producten onafhankelijk gescoord (een poster, onderzoeksverslag, scriptie en artikel). Een grens van 80% overeenstemming is aangehouden als voldoende overeenstemming. De onafhankelijke beoordelingen werden in de sessie besproken tot overeenstemming was bereikt. Dit bleek voor posters niet mogelijk; posters bleken niet geschikt voor deze methode van typering. Uit posters was namelijk onvoldoende informatie te halen over het onderzoek en de mondelinge toelichting die normaal bij posters gegeven werd, ontbrak. Besloten is de poster uit de typering te halen. Hiervoor zijn waar

mogelijk vervangende producten getypeerd. Bij de WOA bleek het echter niet mogelijk om in de korte tijdsduur nog vervangende producten te ontvangen. Daarom zijn van de WOA slechts 5 producten getypeerd.

In de interbeoordelaarsbetrouwbaarheidssessie kwamen de volgende overeenstemmingspercentages naar voren: posters 50%, onderzoeksverslagen 80%, scripties 70%, artikelen 90%. Bij een overeenstemmingspercentage van 80% of hoger gingen de beoordelaars individueel verder met de beoordeling van dit type product. De producten van de interbeoordelaarsbetrouwbaarheidssessie werden dan meegenomen in de uiteindelijke selectie. Bij het individueel beoordelen werd bij twijfel de andere beoordelaar nog geraadpleegd en dan werd dit punt doorgesproken tot overeenstemming. Voor scripties was het overeenstemmingspercentage in de eerste ronde lager dan de gewenste 80%. Daarom werd ervoor gekozen om beide beoordelaars na de sessie een nieuwe scriptie te laten scoren en deze beoordelingen wederom te vergelijken. In deze tweede ronde werd een overeenstemmingspercentage van 80% bereikt en zodoende konden de beoordelaars ook de scripties verder individueel beoordelen.

De scores op de verschillende criteria zijn in SPSS verwerkt. Beschrijvende statistieken zoals gemiddelde en standaarddeviaties, en boxplots² zijn opgevraagd.

² Een boxplot geeft grafisch de verdeling van scores weer. Van links naar rechts zie je de kleinste waarde, het 1e kwartiel (q1), de mediaan, het derde kwartiel (q3) en de grootste waarde (Moore, McCabe & Craig, 2012). Uitschieters kunnen als puntjes/sterretjes weergegeven worden.

(Afbeelding verekregen van <https://www.wisfaq.nl/showfaq3.asp?id=11900>)

3 Resultaten

In dit hoofdstuk geven we ten eerste (3.1) de belangrijkste uitkomsten en het eindresultaat van de Delphi-studie weer: een criterialijst met bijbehorende indicatoren om de transfereerbaarheid van producten in de werkplaatsen onderwijsonderzoek te bekijken. Vervolgens gaan we in op de resultaten van het scoren van de producten van de verschillende werkplaatsen in 3.2.

3.1 Criterialijst Overdraagbaar Onderzoek

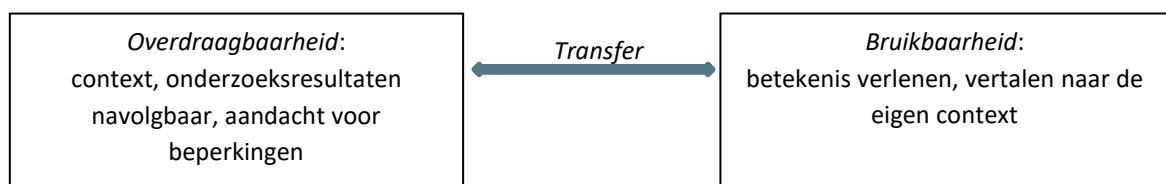
De belangrijkste beslissingen die in het Delphi-onderzoek genomen zijn zullen we hier kort beschrijven. Vanuit de literatuurstudie werd al duidelijk dat er met name lijsten met kwaliteitscriteria voor praktijkgericht onderzoek waren, niet voor praktijkonderzoek. Daarmee hebben we de focus gelegd naar het praktijkgericht onderzoek en het maken van een lijst met criteria voor praktijkgericht onderzoek waarin een bepaalde mate van transfereerbaarheid gevraagd werd.

Uit het eerste deel van de Delphi concludeerden we dat experts verschillend dachten over de mate waarin praktijkgericht onderzoek transfereerbaar moet zijn. Dit leverde een spectrum op, met twee uitersten (Figuur 1).

Figuur 1 : uitersten op het spectrum van transfereerbaarheid

In het tweede deel van de Delphi konden we dit verder aanscherpen en dit leidde tot een tweede verandering: een andere kijk op het concept transfereerbaarheid. Samengevat luidt deze redenering dat de onderzoeker kennis uit het onderzoek (zowel het proces als de resultaten) moet verantwoorden. De onderzoeker moet proberen om dit zo overdraagbaar mogelijk te maken. Anderzijds moet de lezer betekenis verlenen aan het gelezen onderzoek, door het te vertalen naar de eigen context (bruikbaarheid). Tussen de onderzoeker en de lezer vindt dus een proces van transfer plaats; dit kunnen we karakteriseren als *transfereerbaarheid* (Figuur 2).

Figuur 2: Concept transfereerbaarheid

In de context van ons onderzoek, het karakteriseren van onderzoeksproducten, kunnen we geen uitspraken doen over de kant van de ontvanger, de bruikbaarheid, of over de transfer tussen onderzoeker en ontvanger. We kunnen ons slechts beperken tot de kant van de onderzoeker bij het bekijken van het onderzoeksproduct. Daarmee beperken we ons in dit onderzoek dus tot criteria voor *overdraagbaarheid*.

De uiteindelijke lijst met criteria voor overdraagbaarheid met bijbehorende indicatoren is te zien op de volgende pagina. Let wel: de indicatoren zijn niet leidend, maar geven *voorbeelden* hoe het criterium zichtbaar kan zijn in onderzoeksproducten. De lijst is opgesplitst in twee delen, op basis van indelingen uit de literatuur (zie startnotitie). Het eerste deel richt zich met name op het onderzoeksproces en het onderzoek in algemene zin. Deze criteria zijn als het ware voorwaardelijk voor overdraagbaar onderzoek. Het tweede deel richt zich op de resultaten en conclusies van het onderzoek. Met deze criteria wordt de daadwerkelijke mate van overdraagbaarheid gescoord.

Titel onderzoeksproduct:		Type onderzoeksproduct: artikel vaktijdschrift / paper/ onderzoeksverslag / scriptie
Werkplaats:	Beoordelaar:	Onderzoeksproduct volledig? : ja / nee, nl. er mist:

Criteria	Indicatoren	Typering	
Het onderzoek....	Je kunt dit in de onderzoeksproducten <u>bijvoorbeeld</u> zien aan:	Zie je dit criterium terug? 0 = nee 1 = enigszins 2 = ja	Korte toelichting
Omvat een voor de onderwijspraktijk betekenisvolle vraag: de onderzoeksvraag is voor de onderwijspraktijk betekenisvol.	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Informatie over hoe de onderzoeksvraag tot stand is gekomen</i> 		
is cumulatief: er wordt (zo veel mogelijk) voortgebouwd op al bestaande kennis en inzichten	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Theoretisch kader, waarin verwezen wordt naar literatuur</i> • <i>Bij de instrumenten/interventie wordt verwezen naar literatuur</i> • <i>Theorie wordt in de breedte behandeld</i> 		
is gecontextualiseerd: de setting en context waarin het onderzoek is uitgevoerd, is helder omschreven	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Informatie over de context</i> • <i>Duidelijk in welke situatie het onderzoek heeft plaatsgevonden (bijv. type en aantal scholen)</i> • <i><u>Niet:</u> de kenmerken van de respondentgroep worden beschreven (bij valide)</i> 		
Is inhoudelijk valide: de onderzoeksmethode is geschikt om de onderzoeksvraag te beantwoorden. De onderzoeksvraag wordt beantwoord met een inzichtelijke en navolgbare systematiek.	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Methode sectie</i> • <i>Systematisch en navolgbaar opgeschreven methode</i> • <i>Methode past bij de onderzoeksvraag</i> • <i>De respondentengroep (steekproef) is goed omschreven</i> 		
is dialogisch valide: Er is een <i>samenwerking</i> met een onderzoekspartij / een 'critical friend' betrokken in het onderzoek / het onderzoek is peer-reviewed	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Onder de auteurs is een onderzoeker</i> <ul style="list-style-type: none"> ○ <i>Als dit expliciet is opgeschreven (naam van de organisatie erbij) scoor je 2</i> ○ <i>Als je de naam zelf moet opzoeken, scoor je 1</i> • <i>Andere partijen genoemd in inleiding</i> • <i>Artikel in een peer-reviewed tijdschrift</i> • <i>Bijdrage aan een conferentie tijdens het onderzoeksproces</i> 		
levert kennis op: het onderzoek leidt tot inzichten die door de praktijk kunnen worden vertaald naar handelen en/of onderzoeksproducten waar ander onderzoek op kan voortbouwen	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Onderscheidt zich van (theorievormend), wetenschappelijk onderzoek</i> • <i>Biedt inzichten voor de praktijk</i> • <i>Inzichten voor de praktijk zijn kloppend met de gevonden resultaten</i> 		

Titel onderzoeksproduct:		Type onderzoeksproduct: artikel vaktijdschrift / paper / onderzoeksverslag / scriptie
Werkplaats:	Beoordelaar:	Onderzoeksproduct volledig? : ja / nee, nl. er mist:

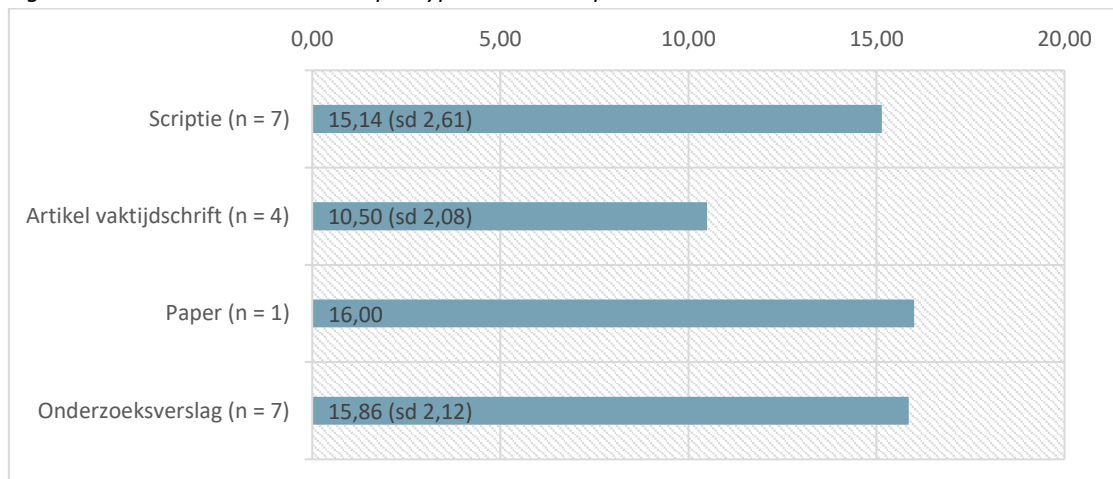
Criteria	Indicatoren	Typering	
De onderzoeksresultaten en conclusies...	<i>Je kunt dit in de onderzoeksproducten bijvoorbeeld zien aan:</i>	Zie je dit criterium terug? 0 = nee 1 = enigszins 2 = ja	Korte toelichting
zijn intern valide: de bevindingen op basis van de steekproef zijn geldig voor deze steekproef	<ul style="list-style-type: none"> • <i>bevindingen passen bij de gevonden resultaten uit de steekproef</i> 		
zijn navolgbaar: de resultaten zijn voor derden navolgbaar	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Goede methodebeschrijving</i> • <i>Duidelijke opbouw</i> • <i>Navolgbaar hoe men tot de resultaten gekomen is</i> 		
zijn begrijpelijk: De onderzoeksresultaten zijn begrijpelijk en toegankelijk voor het onderwijsveld en voor beleidsmakers	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Duidelijke taal</i> • <i>Goede toelichting statistiek (opgeschreven in 'gewone mensen taal')</i> • <i>Resultaten zijn niet alleen in statistische formules/cijfers gegeven maar ook in taal</i> 		
bevatten aandacht betekenisverlening: In de onderzoeksresultaten wordt rekening gehouden met beperkingen van het onderzoek. Er wordt betekenis gegeven aan de onderzoeksresultaten, waardoor deze in de praktijk kunnen worden vertaald naar handelen/wardoor mogelijkheden bestaan voor verder onderzoek.	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Beperkingen onderzoek worden besproken</i> • <i>Suggesties voor vervolgonderzoek worden aangegeven</i> • <i>Implicaties voor de praktijk worden besproken, rekening houdend met beperkingen</i> 		

3.2 Scoren Onderzoeksproducten

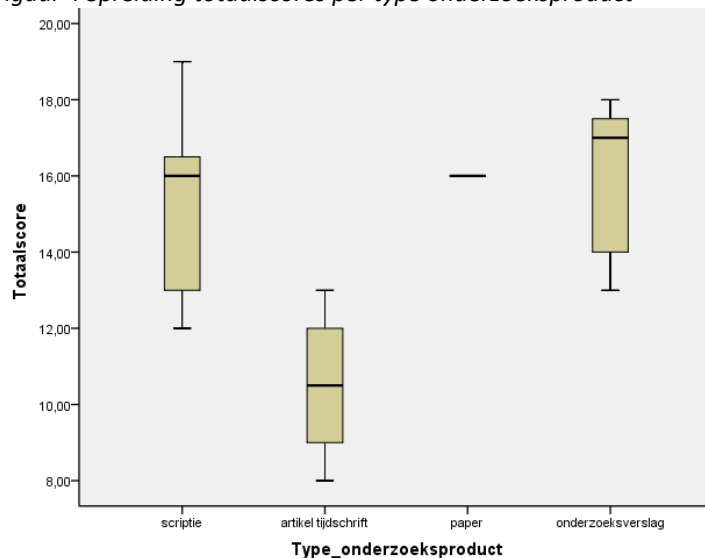
Totaalscores

Een onderzoeksproduct kan maximaal 20 punten scoren (op 10 criteria elk 2 punten) op de criteria voor overdraagbaarheid. Als we de gemiddelde totaalscores bekijken (Figuur 3) wordt duidelijk dat artikelen in een vaktijdschrift gemiddeld een lagere totaalscore behalen dan scripties, papers en onderzoeksverslagen. Het paper scoort gemiddeld gezien totaal het hoogst, maar let wel: er is maar één paper getypeerd. Na het paper scoren onderzoeksverslagen het hoogst, op korte afstand gevolgd door scripties. De verdelingen van de scores zijn duidelijker te zien in de boxplots in Figuur 4. De spreiding van de totaalscores is bijvoorbeeld kleiner op onderzoeksverslagen en artikelen in een vaktijdschrift dan bij de scripties. Dit betekent dat tussen de scripties grotere onderlinge verschillen zijn op de gemiddelde totaalscores (de laagste scoort 12, de hoogste 19) dan tussen artikelen van een vaktijdschrift (minimum 8, maximum 13) en onderzoeksverslagen (minimum 12, maximum 18). Over de spreiding van papers kunnen we geen uitspraken doen, aangezien er maar één paper is getypeerd.

Figuur 3 Gemiddelde totaalscores per type onderzoeksproduct

Figuur 4 Spreiding totaalscores per type onderzoeksproduct

Scores per criterium

Om de resultaten verder uit te diepen hebben we de scores per criterium nader bekeken. Figuur 5 (p. 16) geeft een overzicht van de scores per criterium voor elk type onderzoeksproduct. In Figuur 5 valt een aantal zaken op. Ten eerste in het algemene beeld van alle onderzoeksproducten. Alle onderzoeksproducten scoren relatief hoog op de criteria *dialogische validiteit*, *betekenisvolle vraag* en *contextualisering* (de laatste m.u.v. de paper). In Kader 1 zijn enkele voorbeelden te lezen van producten die op een van deze criteria hoog scoorden.

Kader 1. Voorbeelden hoge scores.

- *Contextualisering*: In een onderzoeksverslag wordt de context van de school duidelijk omschreven in de inleiding. Zo wordt de denominatie van de school beschreven, kenmerken van de wijk waarin de school ligt, het type onderwijs dat de school geeft en de leerlingpopulatie van de school (bijv. leerlinggewichten, leerlingen met migratie-achtergrond).
- *Betekenisvolle vraag*: In een scriptie wordt in de inleiding duidelijk beschreven dat de onderzoeksvraag rondom diversiteit vanuit een basisschoolbestuur komt. Vanuit het basisschoolbestuur is een leerteam gevormd rondom het onderwerp omgaan met diversiteit, omdat leerkrachten hier in toenemende mate mee te maken hebben. Ook op andere scholen in grote steden speelt het onderwerp diversiteit. De vraag komt daarmee voort uit de praktijk en is betekenisvol voor de praktijk.

Relatief lagere scores bij alle onderzoeksproducten worden gevonden op de criteria *betekenisverlening*, *levert kennis op* en *inhoudelijke validiteit* (de laatste m.u.v. de paper). Verder valt op dat op het criterium *betekenisverlening* bij geen enkel type product hoger gescoord wordt dan 1.43, terwijl op de andere criteria wel bij een van de type onderzoeksproducten gemiddeld hogere scores zichtbaar zijn. In kader 2 zijn enkele voorbeelden van lage scores te lezen.

Kader 2. Voorbeelden lage scores.

- *Betekenisverlening*: in een onderzoeksverslag worden aanbevelingen gedaan voor de eigen school, maar worden geen beperkingen van het onderzoek weergegeven. Dit, terwijl de steekproef klein is en zich beperkt tot één school. Daarnaast worden geen suggesties gegeven voor vervolgonderzoek of implicaties voor andere scholen beschreven.
- *Inhoudelijke validiteit*: In een artikel voor een vaktijdschrift mist een methodesectie. Summiere informatie over het onderzoek wordt gegeven, maar het is onduidelijk wat er gevraagd is in de vragenlijst en interviews. Ook wordt niet beschreven waarom er gekozen is voor de onderzoeksmethode. Daarnaast mist er voor het onderzoek belangrijke informatie over de respondentengroep: bijvoorbeeld het aantal respondenten en de leeftijd van de respondenten.

Als we kijken naar verschillen tussen type onderzoeksproducten valt op dat onderzoeksverslagen en het paper op alle criteria gemiddeld 1 of hoger scoren. Verder valt op dat artikelen in een vaktijdschrift gemiddeld relatief laag (<1) scoren op de criteria *inhoudelijke validiteit*, *levert kennis op*, *interne validiteit*, *navolgbaarheid* en *betekenisverlening*. Scripties scoren gemiddeld relatief laag (<1) op het criterium *levert kennis op*. In kader 3 illustreren we verschillen tussen typen onderzoekproducten.

Kader 3. Voorbeelden lage scores bepaalde typen onderzoeksproducten.

- *Artikel vaktijdschrift: Betekenisverlening.* In een artikel voor een vaktijdschrift worden geen beperkingen genoemd, terwijl de steekproef erg klein is (1 school). Ook worden er geen suggesties voor vervolgonderzoek gedaan. Implicaties voor de praktijk worden beschreven, maar daarbij wordt geen rekening gehouden met de beperkingen van het onderzoek.
- *Scriptie: levert kennis op.* In een scriptie is het onduidelijk of de inzichten voor de praktijk kloppend zijn met gevonden resultaten. Dit wordt veroorzaakt door het feit dat de analyses niet betrouwbaar zijn; er is namelijk niet voldaan aan de assumpties voor de gebruikte analyses. Inzichten voor de praktijk zijn daarmee gebaseerd op resultaten en conclusies waarvan de betrouwbaarheid niet beoordeeld kan worden.

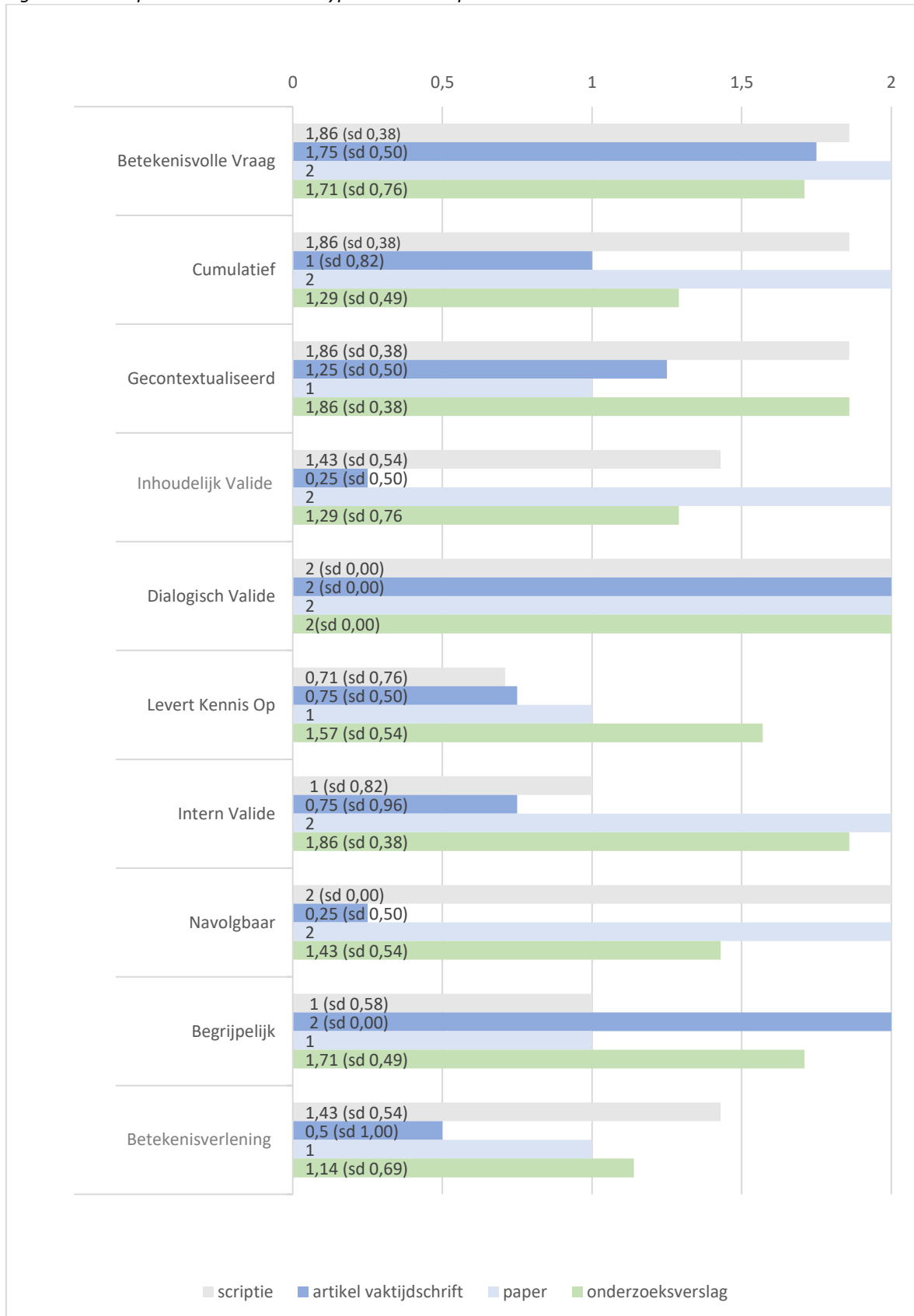
Wat verder opvalt is dat met betrekking tot de producten waarin het vooral om de samenwerking tussen leerkrachten en HO-onderzoekers gaat (artikelen in vaktijdschriften en onderzoeksverslagen) de criteria *cumulatief* en *betekenisverlening* lager of rond de 1 scoren.

In Bijlage 7 zijn boxplots per criterium weergegeven. Uit de boxplots wordt duidelijk dat bepaalde onderzoeksproducten op specifieke criteria grote spreiding laten zien. Enkele voorbeelden van hoge en lage scores bij hetzelfde type onderzoeksproduct zijn weergegeven in Kader 4. Zo laten de scores van artikelen uit een vaktijdschrift (relatief) grote spreiding zien op de criteria *betekenisvolle vraag*, *cumulatief*, *gecontextualiseerd* en *intern valide*. Dit betekent dat er grote verschillen zijn tussen de gescoorde artikelen uit een vaktijdschrift op deze criteria: sommige scores hoog, terwijl andere laag scoren. Bij de onderzoeksverslagen is grote spreiding zichtbaar op het criterium *inhoudelijk valide*. Onderzoeksverslagen verschillen onderling dus relatief veel op het criterium *inhoudelijk valide*. Bij scripties, tot slot, is (relatief) grote spreiding te zien op de criteria *levert kennis op* en *interne validiteit*. Dit betekent dat de gescoorde scripties onderling relatief veel verschillen op deze twee criteria. Over de spreiding van papers, tot slot, kunnen geen uitspraken gedaan worden, omdat er slechts 1 paper getypeerd is.

Kader 4. Voorbeelden spreiding.

- *Artikel vaktijdschrift: interne validiteit.* In een artikel in een vaktijdschrift passen de conclusies niet bij de gevonden resultaten. Het is bijvoorbeeld onduidelijk of de gevonden resultaten significant zijn. Ook worden conclusies getrokken over de hele respondentengroep, terwijl in de resultaten beschreven staat dat de positieve uitkomsten slechts bij een deel van de respondenten (een bepaalde leeftijdsgroep) gevonden worden. Dit artikel scoort dan ook laag op het criterium interne validiteit. In een ander artikel in een vaktijdschrift passen de gevonden conclusies goed bij de resultaten. De conclusies zijn terug te leiden naar de gevonden resultaten. Dit artikel scoort hoog op het criterium interne validiteit.
- *Onderzoeksverslag: inhoudelijke validiteit.* In een onderzoeksverslag is de methode duidelijk beschreven en past de methode goed bij de onderzoeksvragen. Daarnaast is de respondentengroep goed geschreven (bijvoorbeeld klas, geslacht etc.). Ook is het helder hoe de interviews gecodeerd zijn en vertaald zijn naar de resultaten. Dit onderzoeksverslag scoort hoog op het criterium inhoudelijke validiteit. Een ander onderzoeksverslag scoort laag op dit criterium. In dit onderzoeksverslag wordt de keuze voor een onderzoeksmethode niet gemotiveerd. De onderzoeksmethode lijkt in mindere mate bij de vraag te passen. Ook de respondentengroep is slechts summier beschreven: enkel dat alle leerkrachten en leerlingen van de bovenbouw participeerden. Alle andere relevante informatie, zoals aantallen participanten, leeftijd, geslacht, en bijvoorbeeld leservaring ontbreekt.

Figuur 5 Scores per criterium voor elk type onderzoeksproduct.

4 Conclusie en Discussie

4.1 Conclusie

Dit onderzoek is uitgevoerd om zicht te krijgen op het soort onderzoek dat wordt uitgevoerd in de werkplaatsen en om te kijken aan welke kwaliteitscriteria het onderzoek in werkplaatsen voldoet. Op basis van onze Delphi met zes experts zijn we gekomen tot een lijst met kwaliteitscriteria voor overdraagbaar onderzoek. Overdraagbaar, en niet transfereerbaar onderzoek, omdat we met de experts in de Delphi kwamen tot een nieuwe kijk op transfereerbaarheid. In de context van het huidige onderzoek, het karakteriseren van onderzoeksproducten, kunnen we ons slechts beperken tot de kant van de onderzoeker: overdraagbaarheid. We kunnen geen uitspraken doen over de kant van de ontvanger (*bruikbaarheid*), of de transfer tussen onderzoeker en ontvanger (*transfereerbaarheid*).

Met behulp van de lijst met criteria hebben we 19 producten uit de drie werkplaatsen gescoord. In de scoring wordt duidelijk dat de onderzoeksproducten uit de werkplaatsen over het algemeen goed gecontextualiseerd zijn, een betekenisvolle vraag beantwoorden en dialogisch valide zijn. Dit betekent dat de onderzoeksvraag relevant is voor de praktijk, de context helder omschreven is en er een samenwerking is met een onderzoekspartij. Dit past volledig bij de doelstellingen van een werkplaats. Daarnaast wordt duidelijk dat de onderzoeksproducten minder goed scoren op betekenisverlening, inhoudelijke validiteit, en levert kennis. Dat wil zeggen, in de resultaten en conclusies van de onderzochte onderzoeksproducten wordt dus minder rekening gehouden met beperkingen van het onderzoek en betekenis gegeven aan de onderzoeksresultaten. Ook is de onderzoeksmethode niet altijd even geschikt om systematisch en navolgbaar de onderzoeksvraag te beantwoorden en het onderzoek leidt niet altijd tot inzichten die door de praktijk kunnen worden vertaald naar handelen of onderzoeksproducten waar ander onderzoek op kan voortbouwen.

Ook kunnen we enkele verschillen tussen de typen onderzoeksproducten onderscheiden. Artikelen voor vaktijdschriften scoren gemiddeld relatief het laagst. Wel is de spreiding het hoogst op een aantal criteria. De artikelen voor vaktijdschriften scoren lager op de criteria inhoudelijke validiteit, kennis opleveren, navolgbaarheid en betekenisverlening. Onderzoeksverslagen en het paper scoren relatief het hoogst. Ze voldoen gemiddeld aan alle tien de criteria minimaal 'enigszins' (een score van 1), met alleen grote spreiding op het criterium inhoudelijke validiteit. De scriptie scoort gemiddeld: lager dan de onderzoeksverslagen en het paper en hoger dan de artikelen voor vaktijdschrift. Met name op het criterium levert kennis op scoren scripties laag. Scripties verschillen onderling sterk op de criteria levert kennis op en interne validiteit. Verschillen tussen scripties kunnen mogelijk worden verklaard door het opleidingsniveau van de studenten (academisch versus niet-academisch).

Tot slot zien we dat de producten waar met name leerkrachten en HO-onderzoekers samen hebben gewerkt laag scoren op het criterium cumulatief. Dit betekent dat er in deze onderzoeken weinig wordt voortgebouwd op eerder onderzoek. Dit zou kunnen omdat dit een grote tijdsinvestering vraagt (literatuurstudie) en tijd voor leerkrachten een beperkende factor is.

4.2 Discussie

Het is belangrijk om dit onderzoek in context te zien, en daarmee verschillende kanttekeningen te plaatsen.

Ten eerste een kanttekening betreffende de lijst met kwaliteitscriteria. De onderzoeksverslagen, scripties en het paper scoren het hoogst op overdraagbaarheid, maar geen van de bekeken onderzoeksproducten voldoet aan alle voorwaarden en onderdelen van overdraagbaarheid. De vraag is wanneer we een onderzoek overdraagbaar kunnen noemen. Is dit alleen wanneer de maximale score wordt behaald? Gerelateerd aan deze vraag kan de vraag gesteld worden of een wijziging van de criteria zou moeten worden aangebracht. Met andere woorden: tellen alle criteria even zwaar mee in het bepalen van de overdraagbaarheid? De literatuur geeft daar weinig aanwijzingen voor. Om hier uitspraken over te kunnen doen vraagt om een uitgebreidere sample van producten en een heropening van de discussie met experts aan de hand van de resultaten van de scoring.

Daarnaast zijn enkele kanttekeningen te plaatsen omtrent de typering van de onderzoeksproducten. Ten eerste lenen niet alle producten zich even goed voor typering aan de hand van de opgestelde lijst met kwaliteitscriteria. We hebben posters moeten uitsluiten in het onderzoek, omdat posters simpelweg niet goed te karakteriseren waren aan de hand van de kwaliteitscriteria. Het is van belang om dit in gedachte te houden bij het gebruik van de lijst met criteria. Ten tweede hebben we in dit onderzoek slechts een beperkt deel van de onderzoeksproducten getypeerd die de werkplaatsen opleveren. Naast de onderzoeksproducten die in dit onderzoek zijn bekeken, hebben de werkplaatsen nog veel meer producten opgeleverd, die echter door hun vorm weinig zicht geven op het onderzoeksproces. Naast praktijkgericht- en/of praktijkonderzoek, leveren de werkplaatsen ook wetenschappelijk onderzoek op. Dit is buiten dit onderzoek gelaten omdat leerkrachten en studenten hier geen tot een beperkte onderzoeksrol in hadden. Ten derde bestaan de werkplaatsen pas relatief kort en dit kan ook zijn weerslag hebben op de opbrengsten.

De verdeling van de typen onderzoeksproducten is onevenwichtig. Dit kwam doordat de werkplaatsen erg verschillen in de typen producten die ze opleverden. We hebben niet evenveel posters, scripties en onderzoeksverslagen kunnen typeren. Ook over de werkplaatsen zijn de producten niet evenwichtig verdeeld; van WOU zijn bijvoorbeeld alleen onderzoeksverslagen getypeerd, van de WOA alleen scripties. Daarom hebben we de resultaten per type product bekeken en niet per werkplaats.

Het lijkt erop dat men in artikelen voor vaktijdschriften voor leesbaarheid geweld aan de overdraagbaarheid doet, namelijk door de tekst kort, krachtig en leesbaar voor leraren te maken. In een aantal gevallen gaat dit ten koste van de overdraagbaarheid, omdat de betekenisverlening (bijvoorbeeld beperkingen) en geldigheid van het onderzoek niet wordt getoond. Dit wil overigens niet zeggen dat er geen goed onderzoek is uitgevoerd, alleen is het niet opgeschreven. Het lijkt erop dat overdraagbaarheid minder aandacht krijgt wanneer er voor de praktijk (leraren, schoolleiders) wordt geschreven.

4.3 Aanbevelingen

De ontworpen lijst met criteria uit dit onderzoek kan als handvat dienen bij de uitvoer en kennisdeling van onderzoeksresultaten in werkplaatsen, of in andere onderzoekssamenwerkingen tussen HO-onderzoekers en scholen. Het gebruik van de lijst met criteria kan helpen om te waarborgen dat de onderzoeksproducten in een bepaalde mate overdraagbaar zijn.

Daarnaast zien we in dit onderzoek dat een vaststaande structuur kan helpen om meer overdraagbaarheid te bewerkstelligen. Een voorbeeld hiervan zijn de onderzoeksverslagen. Elk onderzoeksverslag volgde qua structuur dezelfde opzet. Dit zien we terug in de scores; alle criteria waren minimaal enigszins (score van 1) terug te zien in de onderzoeksproducten. Ook zien we in dit onderzoek dat te veel inkorten voor de leesbaarheid de overdraagbaarheid in gevaar kan brengen. Overdraagbaarheid moet voorop staan, ook als je voor de praktijk schrijft.

Overkoepelend kunnen we stellen dat aandacht voor overdraagbaarheid van resultaten (kennisdeling) een grotere plek moet krijgen binnen de werkplaatsen. Zowel vanuit de hoger onderwijsinstellingen als de scholen (leraren(onderzoekers), schoolleiders). Overdraagbare presentatie van resultaten is een verantwoordelijkheid van de onderzoeker. Zoals kennis nemen van deze overdraagbaarheid (contextualisering, grenzen van het onderzoek) een verantwoordelijkheid is van de ontvanger. De mate waarin dit aan beide kanten gebeurt, bepaalt de transfereerbaarheid.

Bijlage 1 Overzicht Producten werkplaats

Oktober 2019 – stand van zaken

Pilot Werkplaatsen Onderwijsonderzoek PO - Kennisdisseminatie

Artikelen/schriftelijke/digitale uitingen

	Wat	Verschenen in/op	jaar
1	Folder Werkplaatsen Onderwijsonderzoek PO	drukversie	2016
2	Kennisclips rond diversiteit en praktijkgericht onderzoek	Website WOA	2016-nu
3	Bachelorscriptie UPvA-student Joyce Standaert: Diversiteit en Burgerschap vanuit het perspectief van de leerling	Drukversie	2017
4	Masterscriptie UvA-student Paul Michels naar de rol van sociale netwerken en waardencreatie binnen de Werkplaats Onderwijsonderzoek PO Amsterdam	Drukversie, website WOA	2017
5	6 Praktijkillustraties werkwijze van de 3 Werkplaatsen Onderwijsonderzoek PO	Website WP/drukversie	2017
6	Wrap up Succespuntenmuur & Actiepuntenmuur - <i>Midtermbijeenkomst Werkplaatsen Onderwijsonderzoek PO</i>	Website WP	2017
7	Literatuuronderzoek 'Succesvolle werkplaatsen: wat is er nodig voor een vruchtbare onderzoekssamenwerking tussen onderwijspraktijk, hogescholen en universiteiten?	Website WP/drukversie	2017
8	Interactieve PDF n.a.v. literatuuronderzoek Oberon/UU	Website WP	2017
9	Animatie in het Nederlands en Engels Werkplaatsen Onderwijsonderzoek	Website (staat ook op site American Youth forum) http://www.aypf.org/resources/oecd-ies_2017/	2017

10	Verslagen impressie startbijeenkomst en midterm-bijeenkomst Werkplaatsen Onderwijsonderzoek PO	Website	2016-2017
11	Video's coordinatoren werkplaatsen, directeur NRO-vicevoorzitter PO-Raad over belang Werkplaatsen Onderwijsonderzoek	Website	2017
12	Vlogs door leerkracht-onderzoekers Werkplaatsen Onderwijsonderzoek Tilburg, Amsterdam	Website	Continu vanaf eind 2017
13	Tussenrapportage onderzoek jaar 1	Website/drukversie	November 2017
14	Artikel Werkplaatsen Onderwijsonderzoek PO n.a.v. Symposium EAPRIL dec.17	Didactief	Voorjaar 2018
15	Artikel Werkplaatsen Onderwijsonderzoek in bundel EAPRIL 2017	Proceedings EAPRIL 2017	Zomer 2018
16	Bachelorscriptie UPvA-student Anne Verboon: Visies op diversiteit en perspectieven op leerkrachthandelen in een diverse context.	drukversie	medio 2018
17	Artikel Werkplaats Onderwijsonderzoek PO – insteek rollen bestuurder/directeur werkplaats Tilburg	MESO	Voor de zomer 2018
18	Artikel - Interview met directeur – Saskia Caem Rol werkplaats – schoolontwikkeling – rol directeur - Amsterdam	Basisschoolmanagement	Aangeleverd februari 2018
19	Artikel - Interview met directeur Nicole Verdier Rol werkplaats-leerteam-schoolontwikkeling-rol directeur	Schoolmanagementtotaal	Aangeleverd februari 2018
20	Themanummer hoogbegaafdheid – resultaten praktijkonderzoeken werkplaats Tilburg	Zorgprimair	Aanleveren juni 2018
21	Eindpublicatie Werkplaatsen Onderwijsonderzoek PO	Website/drukversie	Juni 2018
22	Eindpublicatie Werkplaats Onderwijsonderzoek PO Amsterdam	Website/drukversie	Oktober 2018
23	6 video's n.a.v. Zomerbijeenkomst	Digitaal op de sites	Juli 2018
24	Interview Bart Joosse Grip op diversiteit in grote stad Leraar-onderzoeker werkplaats Onderwijsonderzoek Amsterdam	Didactief jan./febr. 2019	Jan./febr. 2019

25	Publicatie Gelijke kansen in Amsterdam met bijdrage van de Werkplaats Amsterdam	Gemeente Amsterdam	April 2019
26	Publicatie Academische Leraar met Artikelen rond meerwaarde werkplaatsen WOA en WOU	Platform Samen Opleiden	Februari 2019
27	Interview Derk Lettink Doelgerichter in de plusklas - POINT	Didactief april	April 2019
28	Interview Anouke Bakx – Creatieve denkers - POINT	Didactief april	April 2019
29	Artikel: Leerlingen onder Elkaar Inti Soeterik e.a. - WOA	Didactief okt.	Oktober 2019
30	Drie jaar Werkplaats Onderwijsonderzoek Diversiteit. Eindpublicatie WOA	Publicatie & digitaal – uitgave WOA	Oktober 2019

Presentaties bijeenkomsten/congressen

	Wat	Wanneer	Bereikt aantal mensen
1	Kick-off bijeenkomst Pilot Werkplaatsen Onderwijsonderzoek PO	14 sept. 2016	75
2	Presentatie en workshop jenaplanconferentie	4 nov 2016	35
	Presentatie alumnidag Psychologen TiU	12 november 2016	15
3	Studiedag stg Boom, presentatie en workshops hb	17 november 2016	75
4	NRO-congres 2016 – sessie Werkplaatsen Onderwijsonderzoek PO	2 nov. 2016	40
5	Jaarcongres van de Academische Pabo's – presentatie over opzet en werkwijze Werkplaatsen Onderwijsonderzoek algemeen en specifiek Amsterdam	18 januari 2017	
6	Congres 'Talent in de Klas' – Van Gorcum uitg. – presentatie wp Point	2 februari 2017	45
7	VELON conferentie 2017 Symposium:Goed opgeleide leraren voor een pluriforme samenleving Presentatie: Perspectieven van Pabo-studenten op diversiteit	16-17 maart 2017	30
8	Werkbezoek Vlaamse departement Onderwijs en Vorming en NRO aan werkplaats onderwijsonderzoek POINT. Uitwisseling gehad over aanpakken voor praktijkgericht onderzoek en kennisbenutting	21 maart 2017	38

9	OCW-kennismarkt Maak Kennis voor onderzoekers, praktijkexperts en beleidsmakers. Sessie Werkplaats Onderwijsonderzoek wp POINT binnen thema onderwijs en zorg	23 maart 2017	30
10	Visiebijeenkomst rond thema Diversiteit Werkplaats Onderwijsonderzoek PO Amsterdam	18 april 2017	30
11	Workshops studiedag Fontys door leerkrachtonderzoekers Point	10 mei 2017	125 pabostudenten
12	Congres Steunpunt Opleidingsscholen – sessie Werkplaats Onderwijsonderzoek Amsterdam over onderzoekende houding, samen opleiden en meerwaarde werkplaats	31 mei 2017	20
13	UPVA-congres – presentatie werkwijze van de Werkplaats Onderwijsonderzoek PO Amsterdam en presentaties studenten resultaten bachelor-onderzoeken	8 juni 2017	65
14	PO-Raad congres – sessie Werkplaatsen Onderwijsonderzoek PO; samenwerken aan het verbeteren van onderwijskwaliteit	16 juni 2017	25
15	ORD-congres 2017 - Rondetafelgesprek Werkplaatsen Onderwijsonderzoek	29 juni 2017	
16	Interdepartementale bijeenkomst over werkplaatsen in het sociale domein 'Van weten naar doen' – presentatie opzet en werkwijze Werkplaatsen Onderwijsonderzoek PO	3 juli 2017	15
17	Midterm-bijeenkomst Pilot Werkplaatsen Onderwijsonderzoek PO	27 september 2017	75
18	NRO-congres 2017 – sessie Werkplaatsen Onderwijsonderzoek PO – De werkplaatsen onderwijsonderzoek PO in beeld	1 november 2017	40
19	POS-Studiedag Den Bosch – werkplaats onderwijsonderzoek Point	14 november 2017	9
20	Studiedag LEF (lectoraten educatie Fontys), Tilburg	16 november 2017	20
21	Symposium Werkplaatsen Onderwijsonderzoek PO EAPRIL-Finland	30 november 2017	50
22	VSNU-congres- sessie meer acad.opgeleide leraren – Werkplaats Onderwijsonderzoek	14 december 2017	15
23	Werkdiner PO-Raad – toekomst werkplaatsen	10 januari 2018	30
24	ResearchED congres – sessie werkwijze en meerwaarde - Werkplaats Onderwijsonderzoek Amsterdam - WOA	20 Januari 2018	50

25	Studiedag Hb bs de Cocon	15 februari 2018	15
26	Studiemiddag Werkplaats Onderwijsonderzoek PO Amsterdam over de rol van de schoolleider in de werkplaats, spreker Anje Ros	7 maart 2018	35
27	Werkbezoek Vlaamse onderzoeksgroep onder leiding van prof. K. Verschuere. Uitwisseling gehad over inhoud en werkwijze met wederzijdse presentaties	20 maart 2018	6 + werkplaats
28	10 jaar Academische Pabo's Rondetafel over Werkplaats Onderwijsonderzoek PO Amsterdam	28 maart 2018	15
29	Studiedag 'Talent to the POINT' voor (aankomende) onderwijsprofessionals	11 april 2018	150
30	Werken aan begaafdheid in een onderzoekswerplaats: lezingen en workshops voor pabostudenten	16 mei 2018	60
31	Werken aan begaafdheid in een onderzoekswerplaats: lezingen en workshops voor pabostudenten	17 mei 2018	70
32	Werken in een onderzoekswerplaats: praktijk & theorie	28 mei 2018	10
33	Presentaties & Werkbezoek kamerlid Judith Tielen VVD aan de werkplaats Amsterdam	1 juni 2018	12
34	UPvA-congres – presentatie werkwijze van de Werkplaats Onderwijsonderzoek PO Amsterdam en presentaties studenten resultaten bachelor-onderzoeken	7 juni 2018	?
35	ORD-2018 – Sessie Werkplaatsen Onderwijsonderzoek PO	13 juni 2018	25
36	R&D-top – presentatie werkplaats	21 juni 2018	25
36	Zomerbijeenkomst Werkplaatsen Onderwijsonderzoek PO in Tilburg	27 juni 2018	75
37	Kennisdelingsmiddag Werkplaats Onderwijsonderzoek PO Amsterdam (afronding pilotfase)	4 juli 2018	
38	NRO-congres Professionalisering – werkplaatsen Gezamenlijke presentatie werkplaatsen onderwijsonderzoek PO en VO	31 oktober 2018	100
39	EAPRIL Inhoudelijke presentatie POINT -	12 oktober 2018	30
40	Bildungscongres Inhoudelijke presentatie POINT		40
41	EARLI Inhoudelijke presentatie POINT - UU	April 2018	35

42	NOT-sessie Werken met hoogbegaafde leerlingen in het basisonderwijs - werkplaatsen onderwijsonderzoek POINT	NOT 2019 - januari	50
43	VELON-Congres Presentatie over de rol van de leraaropleiders in de werkplaatsen Onderwijsonderzoek WOA-POINT	Maart 2019	15

Bijlage 2 Startnotitie

Achtergrond

Werkplaatsen PO

In de drie Werkplaatsen Onderwijsonderzoek PO (www.poraad.nl/onderwijsonderzoekpo) wordt door teams van onderzoekers vanuit de scholen en hoger onderwijs instellingen onderzoek uitgevoerd gericht op het beantwoorden van vragen vanuit de praktijk. Het gaat dan om door leerkrachten (of studenten) uitgevoerd onderzoek in samenwerking met HO-onderzoekers. Daarnaast wordt in de werkplaats ook onderzoek door HO-onderzoekers uitgevoerd.

Monitor- en evaluatieonderzoek Werkplaatsen

Oberon voert in samenwerking met de Universiteit Utrecht een monitor- en evaluatieonderzoek uit naar de Werkplaatsen Onderwijsonderzoek. Hierin wordt de ontwikkeling en opbrengsten van de werkplaatsen in kaart gebracht. Daarnaast is een literatuurstudie naar de voorwaarden voor goede samenwerking tussen onderwijsinstellingen (PO, VO en MBO) en hogescholen en/of universiteiten uitgevoerd en zijn goede praktijkvoorbeelden rondom deze samenwerking verzameld.

Transfereerbaarheid onderzoek werkplaatsen

In de werkplaatsen zelf, maar ook in andere gremia is discussie ontstaan over de mate van transfereerbaarheid en generaliseerbaarheid van het onderzoek dat in de werkplaatsen plaats zou moeten vinden en momenteel plaatsvindt.

Aan de ene kant is er de wens vanuit de praktijk dat het onderzoek direct aansluit op vragen uit de eigen schoolpraktijk, aan de andere kant betreft het hier werkplaatsen die gefinancierd worden vanuit gemeenschapsgelden en is daarmee de roep om generaliseerbaarheid begrijpelijk. Het betreft hier in feite een discussie over praktijkonderzoek versus praktijkgericht onderzoek. Deze discussie is niet nieuw. Simon (2016) signaleert het probleem dat ook veel andere auteurs al proberen te tackelen, namelijk het dilemma dat praktijkgericht onderzoek recht moet doen aan de bijzondere praktijksituatie en tevens algemeen geldig moet zijn.

Het huidige onderzoek

Oberon is door NRO gevraagd om aanvullend onderzoek te doen en daarbij de onderzoeksproducten uit de werkplaats te typeren. Het gaat hierbij specifiek om de onderzoeksproducten van leerkrachten en studenten. Door middel van de Delphi-methode gaan we proberen met 6 experts online in twee rondes gezamenlijk tot criteria voor de typering van praktijk- en praktijkgericht onderzoek komen. Aan de hand van de criteria gaan onderzoekers van Oberon vervolgens de onderzoeksproducten van de werkplaatsen typeren. We willen wegblijven van het typeren van het gedane onderzoek als 'goed' of 'niet goed', we willen de onderzoeken slechts *kenmerken* als praktijk- of praktijkgericht. Of misschien wel als: transferbaar of niet transferbaar? Let op: de criteria moeten dus echt geschikt zijn om *onderzoeksproducten* te kunnen bekijken, we voeren geen aanvullende gesprekken. Deze startnotitie dient om het debat te openen.

We gaan in op drie onderwerpen:

- 1) definiëring praktijk- en praktijkgericht onderzoek
- 2) het belang van beide typen onderzoek voor de praktijk
- 3) kwaliteitscriteria voor beide typen onderzoek.

De Delphi zal in principe bestaan uit twee rondes. De eerste ronde gaat in op de definiëring en het belang van praktijk- en praktijkgericht onderzoek (onderwerp 1 en 2). In de tweede ronde zullen we tot kwaliteitscriteria komen (onderwerp 3).

1. Definiëring praktijk- en praktijkgericht onderzoek

In **praktijkonderzoek** gaat het om onderzoek dat wordt uitgevoerd door professionals waarbij op systematische wijze in interactie met de omgeving antwoorden verkregen worden op vragen die ontstaan in de eigen beroepspraktijk gericht op verbetering van deze praktijk (Van der Donk & Van Lanen, 2015, 2016). NRO definieert praktijkonderzoek als: *“Onderzoek binnen de eigen klas of school, bijvoorbeeld ter verbetering van de kwaliteit; niet per se leidend tot inzichten waar andere scholen iets aan hebben.”* (NRO: Kaldewaij, 2018).

In **praktijkgericht** onderzoek gaat het om onderzoek dat zich richt op de praktijk en is gericht op het oplossen van praktijkproblemen (Verschuren, 2009), maar waarvoor ook geldt dat het zoekt naar algemeen geldende inzichten. NRO definieert praktijkgericht onderzoek als: *“onderzoek gericht op schoolontwikkeling/innovatie waarvan de vraagstelling wordt ingegeven door de onderwijspraktijk en wordt uitgevoerd in en met die praktijk. Praktijkgericht onderzoek levert kennis, inzichten en/of concrete producten die bijdragen aan de ontwikkeling van de onderwijspraktijk (door schoolontwikkeling en professionalisering) en aan het vergroten van de wetenschappelijke kennisbasis over onderwijs.”* (NRO; Kaldewaij, 2018)

Een belangrijk verschil tussen praktijk- en praktijkgericht onderzoek is daarmee de mate waarin er sprake moet zijn van transfereerbare kennis. NRO beschrijft de eis van transfereerbaarheid als: *“de resultaten en inzichten moeten zodanig zijn, dat ook andere dan de rechtstreeks bij het onderzoek betrokken scholen er iets aan hebben.”* (Sontag & Kaldewaij, 2017, p. 20)

2. Het belang van praktijk- en praktijkgericht onderzoek voor de praktijk

Bolhuis en Kools (2014) plaatsen verschillende typen onderzoek in een continuüm van leren. Ze geven aan dat verschillende typen onderzoek voor het onderwijs elk op een andere manier relevant kunnen zijn voor het onderwijs. De onderstaande tabel is een deel van de tabel uit Bolhuis en Kools (2014) weergegeven, waarin zowel praktijkonderzoek als praktijkgericht onderzoek zijn geplaatst.

	Doel en/of functie	Actoren en andere betrokkenen	Resultaat	Hoe en door wie gedeeld
Praktijkonderzoek als professionele leerstrategie	Systematisch (nieuwe) betekenis geven aan en verbeteren van eigen en gezamenlijk handelen	Onderwijsprofessionals (leraren, schoolleiding) i.s.m. – bij voorkeur alle – bij het onderwerp belang hebbenden	Verbeterde praktijk door met meer inzicht onderbouwd handelen en bijdragen aan verbetering van betrokkenen	Door deelname primair betrokkenen bij praktijkonderzoek. Daarnaast inspiratie voor collega's e.a. binnen en buiten school
Praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek	Generaliseerbare kennis over vragen die relevant zijn voor onderwijspraktijk	Wetenschappelijke onderzoekers. Onderwijs als veld van onderzoek en als bron van vragen.	Zo algemeen mogelijke informatie over 'hoe' vragen	Peer reviewed publicaties. Vakpublicaties. Collega wetenschappers. Intermediairs
Fundamenteel wetenschappelijk onderzoek	Theorievorming en –toetsing, bijdragend aan generaliseerbare kennis over leren en onderwijs	Wetenschappelijk onderzoekers. Onderwijs als veld van onderzoek.	Abstracte, algemene informatie over (onderbouwing van) theoretische constructen en relaties	Peer reviewed publicaties. Vooral door collega wetenschappers gelezen.

Vragen aan experts:

1. *Moet kennis uit onderzoek dat in de werkplaatsen wordt uitgevoerd transfereerbaar (volgens de definitie van Sontag en Kaldewaij) zijn?*
2. *Voor wie moeten de onderzoeksresultaten van praktijkgericht onderzoek van nut zijn?*
3. *Welke eisen stelt transfereerbaarheid aan de omvang van het onderzoek? Bijvoorbeeld: mag N = 1 onderzoek ook?*

3. Kwaliteitscriteria

Voor praktijkonderzoek zoals door ons gedefinieerd hebben wij in de beschikbare onderzoeksliteratuur geen kwaliteitscriteria gevonden.

Er bestaan veel verschillende lijsten met kwaliteitscriteria voor praktijkgericht onderzoek. Naast de eisen die NRO stelt aan praktijkgericht onderzoek (Sontag & Kaldewaij, 2017) komen we in de literatuur veelvuldig (varianten op) de criteria van Verschuren (2009) en de criteria van Anderson en Herr (1999) tegen. Hieronder doen wij een eerste voorzet voor een overkoepelende lijst met kwaliteitscriteria voor praktijkgericht onderzoek, gebaseerd op deze criteria. In bijlage 1 kun je de kwaliteitscriteria, waarop we ons gebaseerd hebben, per auteur teruglezen.

Let op: we nemen hieronder alleen kwaliteitscriteria op die meetbaar zijn aan de hand van onderzoeksproducten van leerkrachten en studenten (bijvoorbeeld onderzoeksposters, professionele publicaties, artikelen in tijdschriften, scripties, kennisclips). In de onderzoeksproducten moet in ieder geval een verantwoording van het onderzoek staan, of moet er aan ten grondslag liggen en opvraagbaar zijn.

Het onderzoek....

- **is gegrond in de praktijk:** de onderzoeksvraag komt voort uit de *praktijk*
- **is dialogisch valide:** Er is een *samenwerking* met een onderzoekspartij / een 'critical friend' betrokken in alle stadia van het onderzoek
- **is ethisch verantwoord:** het onderzoek voldoet aan *basale eisen van onderzoeksethiek*
- **is cumulatief:** er wordt (zo veel mogelijk) *voortgebouwd op eerder onderzoek*, waarmee men systematisch bijdraagt aan een groeiende kennisbasis
- **levert kennis op:** het onderzoek leidt tot inzichten over het onderzoeksproces en/of onderzoeksproducten die de basis kunnen vormen van vervolgonderzoek/ waar ander onderzoek op kan voortbouwen / die door de praktijk kan worden vertaald naar handelen
- *NRO stelt op dit gebied de eisen:*
 - *Het onderzoek moet in ieder geval op de een of andere manier impact hebben op het onderwijs in de desbetreffende scholen, maar ook leiden tot nieuwe wetenschappelijke inzichten.*
 - *De resultaten en inzichten moeten zodanig zijn, dat ook andere dan de rechtstreeks bij het onderzoek betrokken scholen er iets aan hebben.*
- **heeft een valide proces³:** er is een *gedegen en geschikte onderzoeksmethode* gebruikt (triangulatie)

³ Door Anderson & Herr wordt procesvaliditeit veel breder geformuleerd (zie Bijlage 1), maar dit is het enige onderdeel dat we in de onderzoeksproducten kunnen bekijken.

De onderzoeksresultaten

- **zijn intern valide:** de bevindingen op basis van de steekproef zijn geldig voor deze steekproef
- **zijn controleerbaar:** de resultaten zijn voor derden navolgbaar en controleerbaar
- **zijn begrijpelijk:** De onderzoeksresultaten zijn begrijpelijk en toegankelijk voor het onderwijsveld en voor beleidsmakers
- **zijn bruikbaar⁴:** De onderzoeksresultaten leveren een bruikbare oplossing voor/ bruikbare inzichten in het probleem op/bruikbare handvatten op om het probleem op te lossen

Vragen aan experts:

1. Kunnen jullie je vinden in de criteria?

2. Missen er criteria?

Literatuurlijst

- Anderson, G. L., & Herr, K. (1999). The new paradigm wars: is there room for rigorous practitioner knowledge in schools and universities? *Educational Researcher*, 28(5), 12-21.
- Bolhuis, S. & Kools, Q. (eds.) (2012). *Praktijkonderzoek als professionele leerstrategie in onderwijs en opleiding*. Tilburg: Fontys Lerarenopleidingen.
- Emmelot, Y., Slighte, H. (2013). *Met praktijkgericht onderzoek naar schoolverbetering en een onderzoekscultuur. Ervaringen in de SLOA-PO projecten*. Amsterdam: Kohnstamm Instituut.
- Kaldewaij, J. (NRO). *Professionalisering niet, praktijkgericht onderzoek wel subsidiëren* (juni 2018)
- Kaldewaij, J. (NRO). *Diverse soorten onderzoek: waarde en betrokkenen*. (mei 2018)
- Martens, R., Laat, M. van de, Kessels, J. & Ros, A. (2012). *Manifest praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek*. Heerlen: LOOK.
- Ros, A., Ter Beek, A., & Zeeman, A. (2013). *De praktijk van onderzoek. 15 jaar Kortlopend Onderwijsonderzoek*. VSLPC: 's-Hertogenbosch.
- Ros, A. & Vermeulen, M. (2010). *Praktijkgericht onderzoek: het perspectief van de onderzoeker en de gebruiker*. Paper gepresenteerd op de ORD in Maastricht.
- Simon, F. (2016). Het duivelse dilemma van praktijkgericht onderzoek. *OnderwijsIn-novatie, juni*, 26-29.
- Sontag, L. & Kaldewaij, J. (2017). Ervaringen met praktijkgericht onderzoek. *Schoolmanagement*, 20-24
- Van der Donk, C., & Van Lanen, B. (2015). *Praktijkonderzoek in zorg en welzijn*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.
- Van der Donk, C., & Van Lanen, B. (2016). *Praktijkonderzoek in de school*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.
- Van der Steen, J. & Oolbekkink, H. (2014). Kwaliteit van praktijkonderzoek door leraren in relatie tot de gestelde doelen. *Tijdschrift voor Lerarenopleiders*, 35(3), 17-30.
- Verschuren, P. (2009). *Praktijkgericht onderzoek. Ontwerp van organisatie- en beleidsonderzoek*. Den Haag: Boom Lemma Uitgevers

⁴ In het kader van het onderzoek wordt nagegaan op lokaal, regionaal en landelijk niveau of de producten als bruikbaar worden ervaren. Hiervoor voeren we gesprekken met of wordt een vragenlijst afgenomen onder stakeholders van scholen uit de werkplaatsen en de regio en met NRO, OCW en PO-raad.

BIJLAGE 1: kwaliteitscriteria van verschillende auteurs

NRO

NRO stelt de volgende eisen aan praktijkgericht onderzoek (Sontag & Kaldewaij, 2017, p. 20)

- Het probleem dat aanleiding is voor het onderzoek moet voortkomen uit de praktijk.
- Scholen en onderzoeksinstellingen dienen gezamenlijk een aanvraag voor subsidie in.
- Het onderzoek moet in ieder geval op de een of andere manier impact hebben op het onderwijs in de desbetreffende scholen, maar ook leiden tot nieuwe wetenschappelijke inzichten.
- De resultaten en inzichten moeten zodanig zijn, dat ook andere dan de rechtstreeks bij het onderzoek betrokken scholen er iets aan hebben.

Verschuren (2009)

Verschuren (2009) maakt onderscheid tussen wetenschapsinterne eisen, die gelden voor elk onderzoek, en wetenschapsexterne eisen, die in meer of mindere mate van belang zijn in verschillende typen onderzoek. Verschuren maakt daarnaast onderscheid in praktijkgericht onderzoek met een kleine groep (n) of grote groep (N) personen. De kwaliteitseisen van Verschuren zijn in de onderstaande tabel beschreven (uit: Simons, 2016, p. 27)

Eisen (gesteld vanuit)		Theoriegericht	Praktijkgericht		Genoemde criteria vereisen dat het onderzoek zich kenmerkt door, dan wel rekening houdt met...	
			N-type	n-type		
Wetenschapsinterne eisen	1. Interne geldigheid	++	++	++	Exactheid, geloofwaardigheid. Generaliseerbaarheid. Navolgbare verzameling van data. Bijdrage aan kennisvermeerdering.	
	2. Externe geldigheid	++	+	+-		
	3. Controleerbaarheid	++	++	++		
	4. Cumulativiteit	++	+-	+-		
Wetenschapsexterne eisen	Object	5. Veranderlijkheid	+-	+	++	De dynamiek van de lokale situatie. Veel verandering van/in het object. Het proceskarakter van de situatie. Concrete relaties tussen personen. Beperkt aantal betrokken personen.
		6. Nieuwe fenomenen	+-	+	++	
		7. (Groeps)processen	+-	+	++	
		8. Intergelateerdheid	-	+-	++	
		9. Kleine doelgroep	-	-	++	
	Behoeften	10. Begrijpelijkheid	-	+-	++	Inzichtelijkheid voor betrokkenen. Aanvaardbaarheid voor betrokkenen. Het bewerkstelligen van veranderingen.
		11. Acceptatie/legitimiteit	-	+-	++	
		12. Onderzoek als leerproces	-	-	++	
	Kennissen	13. Holisme	-	+-	++	Bieden van samenhangend inzicht. Bieden van samenhangend inzicht. Zicht op interventiemogelijkheden.
		14. Multidisciplinariteit	-	+	++	
		15. Manipuleerbaarheid	-	+	++	

Tabel 1: Verschuren's kwaliteitseisen voor onderzoek (met toegevoegde toelichting)

De criteria van Verschuren (2009) zijn aangepast door Ros en Vermeulen (2010) tot de onderstaande lijst van criteria. Zij stellen dat de basiscriteria voor elk onderzoek geldt, terwijl de bruikbaarheidscriteria specifiek van belang zijn bij praktijkgericht onderzoek. Martens, de Laat, Kessels en Ros (2012), Ros, ter Beek, & Zeeman (2013) en Emmelot en Sligte (2013) verwijzen naar deze criteria.

1) Basiscriteria

- a. **Interne validiteit:** de bevindingen van de onderzoeker op basis van het daadwerkelijk onderzochte materiaal (vaak een steekproef) dienen geldig te zijn voor dit materiaal zelf.
- b. **Externe validiteit:** de kennis die is gegenereerd op basis van de steekproef moet ook gelden voor de grotere populatie waaruit de steekproef is getrokken. Verschuren (2009) stelt dat dit voor praktijkgericht onderzoek geldt in beperkte mate, maar het belangrijk is om te trachten de generaliseerbaarheid te maximaliseren. **Controleerbaarheid:** de resultaten moeten voor anderen navolgbaar en controleerbaar zijn.

- c. **Cumulativiteit:** onderzoekers bouwen zo veel mogelijk voort op eerder onderzoek en dragen daarbij bij systematisch bij aan een groeiende kennisbasis. Dit stelt eisen aan de manier waarop gepubliceerd wordt (bijvoorbeeld aan de dataweergave). Deze eisen gelden voor raktijkonderzoek en kunnen leiden tot generaliseerbaarheid, mits er voor gewaakt wordt dat dit niet ten koste gaat van de bruikbaarheid.
- d. **Ethische aspecten:** het onderzoek moet voldoen aan basiseisen van goede onderzoeksethiek (bijvoorbeeld het op een goede manier behandelen van vertrouwelijke gegevens uit het onderzoek).

2) Bruikbaarheidcriteria

- a. **Begrijpelijkheid onderzoeksresultaten:** resultaten moeten voor het onderwijsveld en beleidsmakers begrijpelijk en toegankelijk zijn. Met name voor kwantitatief onderzoek vereist dit extra inspanning van onderzoekers.
- b. **Acceptatie en ervaren legitimiteit:** Het onderwijsveld moet de resultaten moeten als waar, legitiem en relevant ervaren. Daarbij is het belangrijk dat er tweerichtingsverkeer is tussen onderzoekers en het onderwijsveld gedurende alle stappen van het onderzoek.
- c. **Leermogelijkheden:** het onderzoek moet handvatten opleveren, waarmee de onderwijspraktijk verbeterd kan worden.

Anderson en Herr (1999)

Van der Donk en Van Lanen (2015; 2016), Geijssel (2010), Meijer et al. (2010), Simons (2016) en Van der Steen en Oolbekkink (2014) verwijzen naar de criteria van Anderson en Herr.

Kort samengevat spreken Anderson en Herr (1999) over de volgende vijf typen validiteit:

1. **Uitkomstvaliditeit:** wordt het onderzochte probleem daadwerkelijk opgelost?
2. **Procesvaliditeit:** wordt het probleem op een dergelijke manier geoperationaliseerd en opgelost dat er leren ontstaat bij de betrokkenen?
3. **Democratische validiteit:** wordt het onderzoek uitgevoerd in samenwerking met alle belanghebbenden in het probleem?
4. **Katalytische validiteit:** krijgen betrokkenen tijdens het onderzoeksproces beter zicht op de beroepspraktijk?
5. **Dialogische validiteit:** wordt het onderzoek kritisch gevolgd door bijvoorbeeld een 'critical friend'?

Bijlage 3 Samenvatting Delphi Ronde 1

Wanneer is praktijkgericht onderzoek transfereerbaar?

We zien in de antwoorden van de experts een spectrum op het gebied van transfereerbaarheid van praktijkgericht onderzoek. Experts aan het ene uiterste van het spectrum zeggen: 'als de ontvanger er iets van kan leren', waarmee veel onderzoek transfereerbaar is, mits er duidelijke literatuurverantwoording is en beschreven is wat voor soort onderzoek is gedaan. Op het andere uiterste van het spectrum vinden we de eis van overdraagbare kennis, waarmee transfereerbaar bijna gelijk staat aan generaliseerbaar. Hiermee moet praktijkgericht onderzoek, wil het transfereerbaar zijn, voldoen aan algemeen geldende regels. Experts bevinden zich ergens op dit spectrum van transfereerbaarheid. Een van de experts noemt 'argumentatieve generalisatie': inzichten uit kwalitatief, kleinschalig onderzoek transfereer je op basis van argumentatie. Dit plaatsen we meer rechts in het spectrum, richting generaliseerbare kennis. Een andere expert stelt dat kennis en inzichten transfereerbaar worden dankzij een vertaalslag naar een andere school en context. Deze vertaalslag kan worden gemaakt door een onderzoeker, intermediair, of de kennismemer. Deze argumentatie is meer aan de linkerkant op het spectrum te plaatsen, richting 'als de ontvanger er iets van kan leren'.

Figuur: uitersten op het spectrum van transfereerbaarheid

Criteria praktijkgericht onderzoek

Onafhankelijk van waar een expert zich bevindt op het spectrum, noemen alle experts een aantal criteria waar praktijkgericht onderzoek aan moet voldoen om (in welke vorm dan ook) transfereerbaar te kunnen zijn.

- *Context*: de context dient duidelijk geschetst te worden.
- *Theorie*: keuzes dienen met literatuur verantwoord te worden
- *Methodologie*: het is duidelijk welk type onderzoek is uitgevoerd en welke methode gebruikt is.

Bij wie ligt de verantwoordelijkheid voor transfereerbaarheid?

Daarnaast valt het op dat sommige experts in de thematiek van zender - ontvanger denken. Enkele experts leggen de verantwoordelijkheid van transfer bij de ontvanger: de ontvanger moet zelf betekenis geven aan de kennis die wordt overdragen. Hier wordt ook een gevaar bij benoemd: zelfs als iets goed opgeschreven is, kan de ontvanger het niet goed lezen of niet goed interpreteren. Andere experts leggen de verantwoordelijkheid meer bij de zender, die moet komen tot algemeen geldende uitspraken.

N = 1 Onderzoek

De vraag of N=1 onderzoek 'mag' lijkt minder relevant. Een van de experts benoemt dat de crux niet ligt in groot- of kleinschalig, maar in kwalitatief of kwantitatief: kleinschalig onderzoek zou kwantitatief moeten zijn, grootschalig onderzoek kwalitatief of kwantitatief. Alle experts zijn het met elkaar eens dat N=1 onderzoek zinvol kan zijn, indien het aan een aantal criteria voldoet:

- *Specifieke context*: de methode is passend bij de zeer specifieke context en de zeer specifieke vraag
- *Goed opgeschreven*: de context en de methode is goed uitgewerkt.

N=1 onderzoek kan gebruikt worden om een casus goed te begrijpen, en werpt licht op een bijzonder geval dat op zichzelf weer exemplarisch is voor andere gevallen. Daarmee kan N = 1 onderzoek indirect transfereerbaar zijn; als de case goed is beschreven en verschillende cases worden gestapeld, wordt het transfereerbaar. Een risico dat benoemd wordt is het verkeerd toepassen van inzichten uit N = 1 onderzoek in de eigen praktijk, doordat lezers de conclusie voor 'waar' aannemen in andere contexten.

Bijlage 4 Samenvatting Delphi Ronde 2

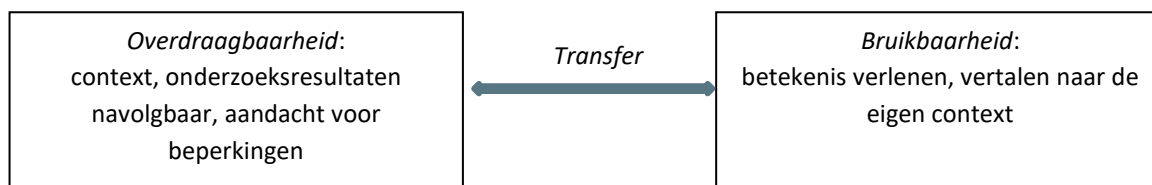
Onze samenvatting van het eerste deel van de Delphi heeft geleid tot nieuwe overwegingen, die soms bijna diametraal tegenover elkaar staan. We hebben geprobeerd een gemene deler te vinden, met de volgende redenering.

We presenteren een andere kijk op het concept van transfereerbaarheid. Jullie argumenten in acht nemende, kunnen we zeggen dat de onderzoeker twee taken heeft. Enerzijds het goed *uitvoeren* van het onderzoek, anderzijds het *communiceren over de resultaten*. Dit laatste sluit aan bij het idee dat wetenschap/onderzoek communicatie is. De onderzoeker heeft de taak de kennis uit het onderzoek te verantwoorden. Hiertoe hebben we uiteindelijk met elkaar de criteria in fase 2 bepaald.

In de communicatie liggen zowel taken voor de onderzoeker/zender, als voor de ontvanger.

- Enerzijds moet de **onderzoeker/zender** de kennis uit het onderzoek verantwoorden. Hierbij gaat het zowel om het onderzoeksproces als om de onderzoeksresultaten. Hierbij is het belangrijk om dat de onderzoeksresultaten navolgbaar zijn, de context en de beperkingen van het onderzoek beschreven zijn, zodat het duidelijk is waar de resultaten wel/niet bruikbaar zijn (argumentatieve generalisatie). Deze kant van de communicatie kunnen we karakteriseren als *overdraagbaarheid*.
- Anderzijds ligt er bij de **ontvanger/lezer** de taak om aan het gelezen onderzoek betekenis te verlenen, door het onderzoek te vertalen naar de eigen context. Dit kunnen we karakteriseren als *bruikbaarheid*.

Tussen de onderzoeker en de ontvanger vindt dus een proces van transfer plaats; dit kunnen we karakteriseren als *transfereerbaarheid*.

In de context van ons onderzoek, het karakteriseren van onderzoeksproducten, kunnen we geen uitspraken doen over de kant van de ontvanger, de bruikbaarheid, of over de transfer tussen onderzoeker en ontvanger. We kunnen ons slechts beperken tot de kant van de onderzoeker bij het bekijken van het onderzoeksproduct. Daarmee moeten we ons in dit onderzoek dus beperken tot criteria voor *overdraagbaarheid*.

In de eerste samenvatting stond ook nog iets over criteria en N = 1 onderzoek. We hebben jullie reacties daarop verwerkt.

Criteria praktijkgericht onderzoek

Alle experts noemen een aantal criteria waar praktijkgericht onderzoek aan moet voldoen om (in welke vorm dan ook) overdraagbaar te kunnen zijn.

- *Context*: de context dient duidelijk geschetst te worden.
- *Theorie*: keuzes dienen met literatuur verantwoord te worden
- *Methodologie*: het is duidelijk welk type onderzoek is uitgevoerd en welke methode gebruikt is.

N = 1 Onderzoek

De vraag of N=1 onderzoek 'mag' lijkt minder relevant. Alle experts zijn het met elkaar eens dat N=1 onderzoek zinvol kan zijn, indien het aan een aantal criteria voldoet:

- Specifieke context: de methode is passend bij de zeer specifieke context en de zeer specifieke vraag
- Goed opgeschreven: de context en de methode is goed uitgewerkt.

N=1 onderzoek kan gebruikt worden om een casus goed te begrijpen, en werpt licht op een bijzonder geval dat op zichzelf weer exemplarisch is voor andere gevallen. Daarmee kan N = 1 onderzoek indirect transfereerbaar zijn; als de case goed is beschreven en verschillende cases worden gestapeld, wordt het transfereerbaar. Een risico dat benoemd wordt is het verkeerd toepassen van inzichten uit N = 1 onderzoek in de eigen praktijk, doordat lezers de conclusie voor 'waar' aannemen in andere contexten. Daarom gelden ook hier alle criteria voor goed onderzoek

Bijlage 5 Conceptlijst kwaliteitscriteria

In het onderstaande schema hebben we de reacties van de experts op de verschillende kwaliteitscriteria op een schematische manier verwerkt. Op deze manier maken we inzichtelijk wat het beslisproces is geweest in het behouden, aanpassen, schappen of toevoegen van bepaalde criteria. In de onderstaande tabel is per rij van links naar rechts te zien: het oorspronkelijke criterium, een samenvatting van de opmerkingen van de experts, het besluit wat we genomen hebben naar aanleiding van deze opmerkingen en het uiteindelijke criterium. Over enkele criteria hebben we geen eenduidig besluit kunnen nemen. Deze criteria zijn onderstreept in het schema.

Het onderzoek...

Oorspronkelijk criterium:	Samenvatting antwoorden	Besluit	Uiteindelijk criterium
is gegrond in de praktijk: de onderzoeksvraag komt voort uit de <i>praktijk</i>	<ul style="list-style-type: none"> Twee experts stellen dat de onderzoeksvraag niet per definitie zelf uit de praktijk moet voortkomen; de bevindingen moeten echter wel praktijkrelevant zijn. Een van de experts doet een voorstel: <i>‘in het onderzoek wordt een voor de onderwijspraktijk betekenisvolle vraag beantwoord’</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> We passen de woordkeuze iets aan, de vraag hoeft niet uit de praktijk te komen, het onderzoek moet wel betekenisvol zijn voor de praktijk. 	Beantwoordt een voor de onderwijspraktijk betekenisvolle vraag: in het onderzoek wordt een vraag beantwoord die voor de onderwijspraktijk betekenisvol is.
is dialogisch valide: Er is een <i>samenwerking</i> met een onderzoekspartij / een ‘critical friend’ betrokken in alle stadia van het onderzoek	<ul style="list-style-type: none"> Drie experts benoemen dat samenwerking <i>in alle stadia</i> geen criterium zou moeten zijn. De onderzoekspartij zou alleen ‘<i>bij belangrijke beslissingen</i>’ betrokken moeten zijn, of algemener geformuleerd <i>‘in het onderzoek betrokken’</i> moeten zijn. Een expert vraagt zich af of een samenwerking met een onderzoekspartij/critical friend überhaupt een kwaliteitscriterium moet zijn, omdat er niet in alle contexten (wel in de context van de werkplaats) zo’n samenwerking is. 	<ul style="list-style-type: none"> We schrappen ‘<i>alle stadia</i>’. Dit heeft twee redenen: drie experts benoemen dit, en vanuit de schriftelijke onderzoeksproducten kunnen we ook alleen zien of er een samenwerking is geweest, niet of er in elke fase een samenwerking is geweest. We behouden het kwaliteitscriterium, omdat we producten uit de werkplaatsen toetsen, en de samenwerking met een onderzoekspartij in deze context een logisch criterium is. 	is dialogisch valide: Er is een <i>samenwerking</i> met een onderzoekspartij / een ‘critical friend’ betrokken in het onderzoek

<p>is ethisch verantwoord: het onderzoek voldoet aan <i>basale eisen van onderzoeksethiek</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Een expert stelt dat ethisch verantwoord een voorwaarde is, en geen kwaliteitscriterium. • Een expert benoemt dat het criterium te vaag omschreven is voor leerkrachten. 	<ul style="list-style-type: none"> • We schrappen het criterium. We zijn het er mee eens dat onderzoeksethiek inderdaad een voorwaarde is, geen kwaliteitscriterium. 	<p>--</p>
<p>is cumulatief: er wordt (zo veel mogelijk)<i>voortgebouwd op eerder onderzoek</i>, waarmee men systematisch bijdraagt aan een groeiende kennisbasis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Een expert kan zich vinden in het criterium, maar zou het liever zo formuleren: <i>'de onderzoeksvraag is gestoeld op wetenschappelijk onderzoek'</i>. • Een expert benoemt dat het stuk <i>'systematisch bijdragen aan een groeiende kennisbasis'</i> weggelaten kan worden, omdat dit valt onder een van de andere criteria (levert kennis op). 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>We vragen ons af of we het concept <i>wetenschappelijk</i> moeten gebruiken, omdat het om praktijkgericht onderzoek gaat en dat niet per definitie wetenschappelijke kennis oplevert, maar kennis toepasbaar in de praktijk.</u> • We schrappen <i>'systematisch bijdragen aan een groeiende kennisbasis'</i>, omdat dit inderdaad valt onder het criterium <i>'levert kennis op.'</i> 	<p>? is cumulatief: er wordt (zo veel mogelijk)<i>voortgebouwd op eerder onderzoek.</i></p>
<p>heeft een valide proces: er is een <i>gedegen en geschikte onderzoeksmethode</i> gebruikt (triangulatie)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Een expert stelt dat de formulering niet voor alle lezers duidelijk is en doet een voorstel <i>'de onderzoeksmethode is geschikt om de onderzoeksvraag te beantwoorden'</i>. • Een expert benoemt dat triangulatie niet per definitie nodig is. 	<ul style="list-style-type: none"> • We verduidelijken de verwoording naar voorstel van de expert. • We schrappen triangulatie uit het criterium; dit is inderdaad geen voorwaarde. 	<p>Is valide: de onderzoeksmethode is geschikt om de onderzoeksvraag te beantwoorden.</p>
<p>levert kennis op: het onderzoek leidt tot inzichten over het onderzoeksproces en/of onderzoeksproducten die de basis kunnen vormen van vervolgonderzoek/ waar ander</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Een expert benoemt dat het laatste onderdeel <i>'die door de praktijk kan worden vertaald naar handelen'</i> overlapt met het bruikbaarheidscriterium. • Een expert benoemt dat het onderzoek iets op moet leveren voor de onderwijspraktijk. 	<ul style="list-style-type: none"> • We schrappen het bruikbaarheidscriterium, waardoor het onderdeel van de zin <i>'die door de praktijk kan worden vertaald naar handelen'</i> niet meer overlapt. 	<p>levert kennis op: het onderzoek leidt tot inzichten die door de praktijk kunnen worden vertaald naar handelen en/of onderzoeksproducten waar</p>

<p>onderzoek op kan voortbouwen / die door de praktijk kan worden vertaald naar handelen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Een expert vraagt zich af of <i>'kennis over het onderzoeksproces'</i> hoort bij de kwaliteitscriteria als het gaat om transfereerbaarheid naar de praktijk. 	<ul style="list-style-type: none"> • We schrappen het onderdeel van de zin <i>'kennis over het onderzoeksproces'</i>. • We vereenvoudigen de bewoording van het criterium 	<p>ander onderzoek op kan voortbouwen.</p>
<p>-</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Een expert wil het criterium toevoegen: <i>'de onderzoeksvraag moet beantwoord kunnen worden langs de weg van empirisch onderzoek.'</i> De expert geeft aan dat je dit als voorwaarde kunt beschouwen, maar ook als criterium om de kwaliteit van de onderzoeksvraag te beantwoorden. 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>We hebben hier geen besluit over kunnen nemen. Als de onderzoeksvraag langs de weg van empirisch onderzoek bevroegd moet kunnen worden, lijkt literatuuronderzoek hiermee af te vallen. Is dit de bedoeling?</u> 	<p>?</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • Twee experts benoemen dat de context waarin het onderzoek is uitgevoerd in dit criterium toegevoegd kan worden. Een expert doet het voorstel: <i>'de setting en context waarin het onderzoek is uitgevoerd is helder omschreven'</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> • We voegen de context toe, dit is een waardevolle toevoeging. 	<p>is gecontextualiseerd: de setting en context waarin het onderzoek is uitgevoerd, is helder omschreven</p>

De onderzoeksresultaten...

Oorspronkelijk criterium:	Samenvatting antwoorden	Besluit	Uiteindelijk criterium
zijn intern valide: de bevindingen op basis van de steekproef zijn geldig voor deze steekproef	-	-	zijn intern valide: de bevindingen op basis van de steekproef zijn geldig voor deze steekproef
zijn controleerbaar: de resultaten zijn voor derden navolgbaar en controleerbaar	<ul style="list-style-type: none"> Een expert benoemt dat in de benaming '<i>controleerbaar</i>' opgepast moet worden dat het niet te dicht naar dupliceerbaar neigt, aangezien dit vanwege de diversiteit aan contexten moeilijk/onmogelijk is. 	<ul style="list-style-type: none"> We veranderen de verwoording van het criterium, omdat we de zorg van de expert begrijpen. 	zijn navolgbaar: de resultaten zijn voor derden navolgbaar
zijn begrijpelijk: De onderzoeksresultaten zijn begrijpelijk en toegankelijk voor het onderwijsveld en voor beleidsmakers	-	-	zijn begrijpelijk: De onderzoeksresultaten zijn begrijpelijk en toegankelijk voor het onderwijsveld en voor beleidsmakers
zijn bruikbaar: De onderzoeksresultaten leveren een bruikbare oplossing voor/bruikbare inzichten in het probleem op/bruikbare handvatten op om het probleem op te lossen	<ul style="list-style-type: none"> Twee experts stellen dat het criterium bruikbaarheid een herformulering van het probleem is (past het antwoord bij de vraag), en daarmee overbodig; alle criteria in de lijst dienen om de bruikbaarheidsvraag te beantwoorden. Een expert benoemt dat een formulering die lijkt op het criterium 'levert kennis op' beter past. 	<ul style="list-style-type: none"> We schrappen het bruikbaarheids criterium. Dit heeft met twee zaken te maken; twee experts benoemen het als overbodig, en het beoordelen van bruikbaarheid valt buiten de 'scope' van ons onderzoek. 	-

-	<ul style="list-style-type: none"> • Een expert stelt dat het criterium overtuigingskracht toegevoegd zou moeten worden: <i>‘Het onderzoek moet een coherente en expliciete keten van argumenten opleveren. Daarin wordt rekening gehouden met beperkingen. Daarin worden alternatieve verklaringen weerlegd. De argumentatie overtuigt de sceptische lezer’</i>. Dit zou volgens de expert getoetst kunnen worden bij de stakeholders. • Een andere expert benoemt specifiek dat er aandacht besteed moet worden aan beperkingen: in de discussie zou aandacht moeten zijn voor zaken als kanttekeningen, beperkingen en adviezen voor gebruik van het product/voor vervolgonderzoek. • Een expert benoemt dat het onderzoek een ‘te verdedigen systematiek’ moet bevatten. 	<ul style="list-style-type: none"> • We beperken ons bij het criterium van ‘overtuigingskracht’ tot het toevoegen van aandacht voor beperkingen. De rest van het criterium ‘overtuigingskracht’ valt buiten ons huidige onderzoek, omdat we ons slechts kunnen baseren op onderzoeksproducten. Overtuigingskracht is daarin subjectief: wat de een overtuigend vindt, vindt de ander niet overtuigend. Het valt buiten de ‘scope’ van ons onderzoek om een criterium te toetsen bij de stakeholders. • De aandacht voor beperkingen vinden we een waardevolle toevoeging aan de lijst met criteria; hiermee is de systematiek van het onderzoek te verdedigen. 	<p>bevatten aandacht voor beperkingen: in de onderzoeksresultaten wordt rekening gehouden met beperkingen van het onderzoek.</p>
---	---	--	---

Conceptlijst criteria

Hieronder vinden jullie de conceptlijst met criteria (ontleend aan het beslissingsschema op de vorige pagina's). Over enkele criteria hebben we geen eenduidig besluit kunnen nemen. Deze criteria zijn onderstreept. In het schema op de voorgaande pagina is te zien welke redenering van de experts bij dit criterium hoort.

Het onderzoek....

- **Beantwoordt een voor de onderwijspraktijk betekenisvolle vraag:** in het onderzoek wordt een vraag beantwoord die voor de onderwijspraktijk betekenisvol is.
- **is gecontextualiseerd:** de setting en context waarin het onderzoek is uitgevoerd, is helder omschreven
- **Is valide:** de onderzoeksmethode is geschikt om de onderzoeksvraag te beantwoorden.
- **is dialogisch valide:** Er is een *samenwerking* met een onderzoekspartij / een 'critical friend' betrokken in het onderzoek
- **levert kennis op:** het onderzoek leidt tot inzichten die door de praktijk kunnen worden vertaald naar handelen en/of onderzoeksproducten waar ander onderzoek op kan voortbouwen.
- **is cumulatief:** er wordt (zo veel mogelijk)voortgebouwd op eerder onderzoek. / de onderzoeksvraag is gestoeld op wetenschappelijk onderzoek'.
- **is empirisch:** de onderzoeksvraag moet beantwoord kunnen worden langs de weg van empirisch onderzoek

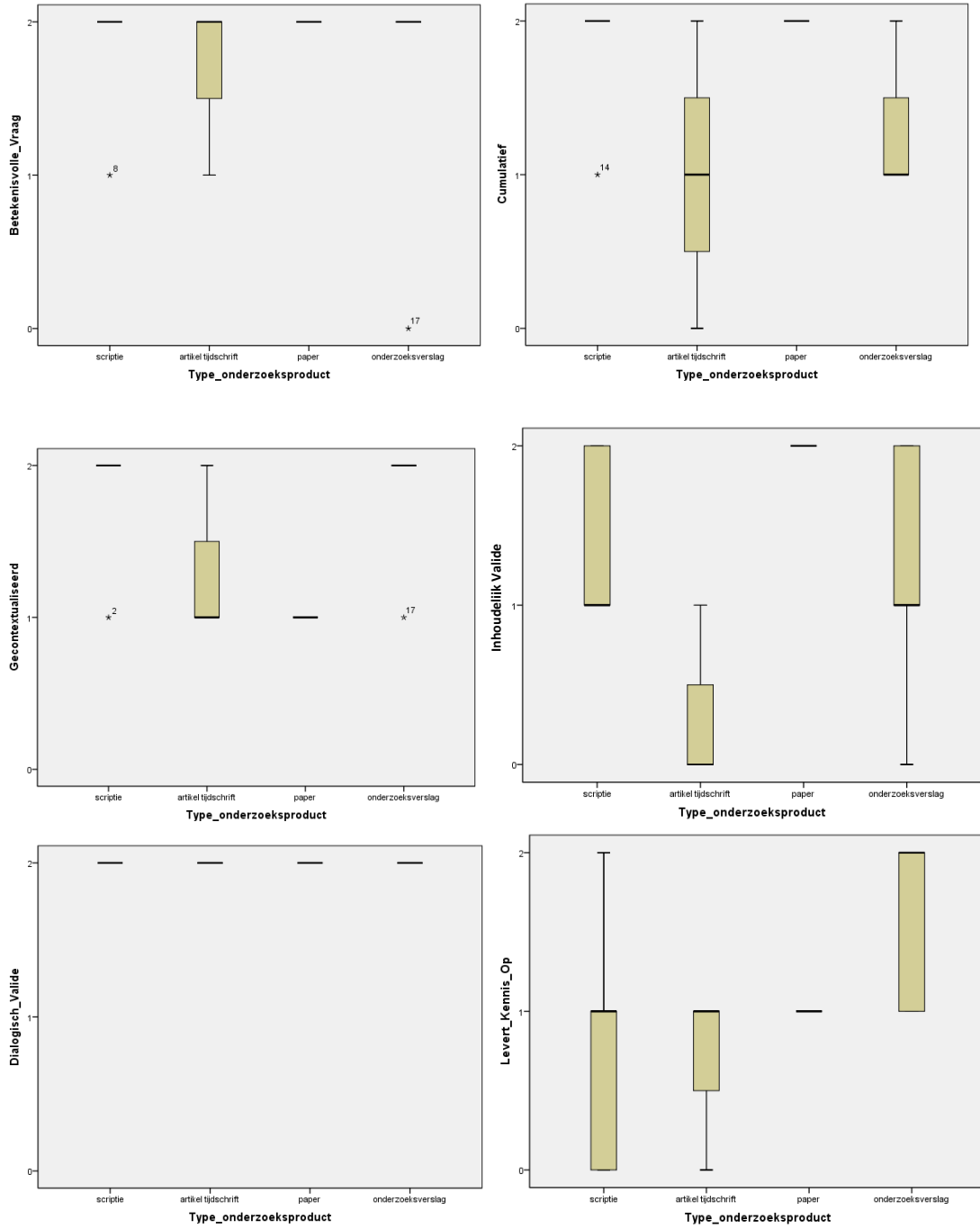
De onderzoeksresultaten...

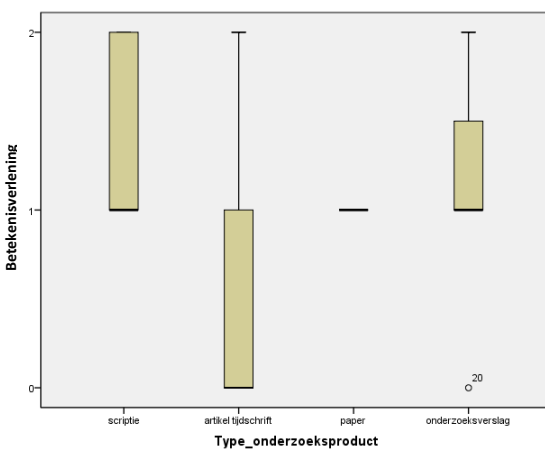
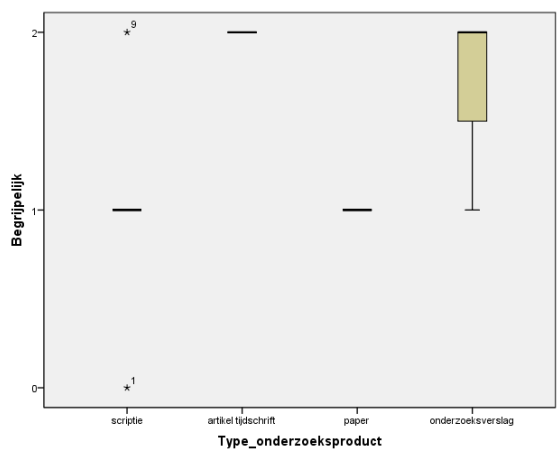
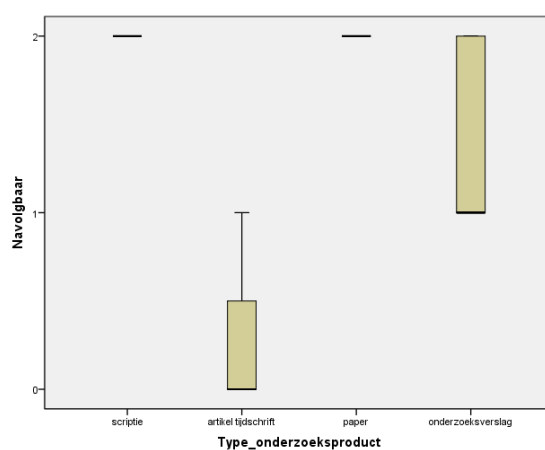
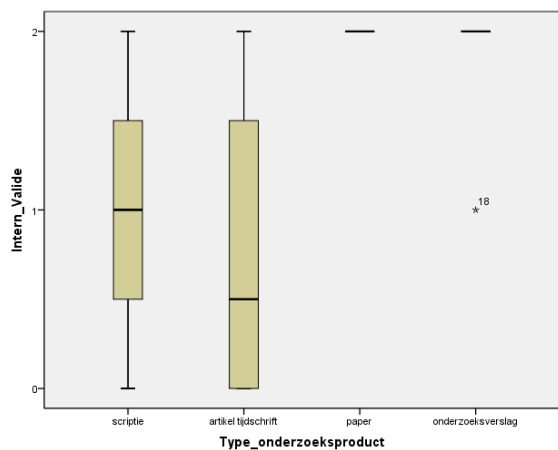
- **zijn intern valide:** de bevindingen op basis van de steekproef zijn geldig voor deze steekproef
- **zijn navolgbaar:** de resultaten zijn voor derden navolgbaar
- **zijn begrijpelijk:** De onderzoeksresultaten zijn begrijpelijk en toegankelijk voor het onderwijsveld en voor beleidsmakers
- **bevatten aandacht voor beperkingen:** in de onderzoeksresultaten wordt rekening gehouden met beperkingen van het onderzoek.

Bijlage 6 Beslisproces definitieve lijst criteria

<p>is cumulatief: er wordt (zo veel mogelijk)voortgebouwd op eerder onderzoek, waarmee men systematisch bijdraagt aan een groeiende kennisbasis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Een expert kan zich vinden in het criterium, maar zou het liever zo formuleren: <i>'de onderzoeksvraag is gestoeld op wetenschappelijk onderzoek'</i>. • Een expert benoemt dat het stuk <i>'systematisch bijdragen aan een groeiende kennisbasis'</i> weggelaten kan worden, omdat dit valt onder een van de andere criteria (levert kennis op). 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>We vragen ons af of we het concept <i>wetenschappelijk</i> moeten gebruiken, omdat het om praktijkgericht onderzoek gaat en dat niet per definitie wetenschappelijke kennis oplevert, maar kennis toepasbaar in de praktijk.</u> <ul style="list-style-type: none"> ○ Ronde 3: we hebben dit dilemma voorgelegd aan de experts. Verschillende experts geven aan dat het concept 'wetenschappelijk' niet per definitie gebruikt hoeft te worden. Een expert geeft als verwoording aan om te praten over voortbouwen op <i>kennis/inzichten</i>. We passen de verwoording van het criterium hierop iets aan. • <u>We schrappen <i>'systematisch bijdragen aan een groeiende kennisbasis'</i>, omdat dit inderdaad valt onder het criterium <i>'levert kennis op.'</i></u> 	<p>Is cumulatief: er wordt (zo veel mogelijk)voortgebouwd op al bestaande kennis en inzichten.</p>
<p>-</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Een expert wil het criterium toevoegen: <i>'de onderzoeksvraag moet beantwoord kunnen worden langs de weg van empirisch onderzoek.'</i> De expert geeft aan dat je dit als voorwaarde kunt beschouwen, maar ook als criterium om de kwaliteit van de onderzoeksvraag te beantwoorden. 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>We hebben hier geen besluit over kunnen nemen. Als de onderzoeksvraag langs de weg van empirisch onderzoek bevestigd moet kunnen worden, lijkt literatuuronderzoek hiermee af te vallen. Is dit de bedoeling?</u> <ul style="list-style-type: none"> ○ Ronde 3: we hebben deze vraag voorgelegd aan de experts, waarop vier experts aangaven dat ook literatuuronderzoek waardevol kan zijn. We voegen het criterium dus niet toe. 	<p>-</p>

Bijlage 7 Boxplots per criterium

Oberon

Postbus 1423, 3500 BK Utrecht
t 030 230 60 90 | f 030 230 60 80
info@oberon.eu | www.oberon.eu

Utrecht, Oktober 2019

In opdracht van NRO, dossiernummer: 405-16-628/1705

